

MILJØKRIM

DESEMBER 2013

NR. 3 – ÅRGANG 16 – MAGASINET UTGIS AV ØKOKRIM

TOPPTUNGT MØTE

Politiet og påtalemyndighetens oppgaveløsning

// SIDE 18

Tilsyn med organisert arbeidsmarkeds kriminalitet

// SIDE 20

Hva foregår i vår bakgård?

ULOVLIG HANDEL MED VILLE DYR I EUROPA // SIDE 26

– Større miljømakt til lokalt selvstyre

KLIMA- OG MILJØVERNMINISTER TINE SUNDTOFT // SIDE 6

INNHold 3#2013

06 – Større miljømakt til lokalt selvstyre

Portrett: Klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft

12 Smånytt

18 Topptungt møte om

politiet og påtalemyndighetens oppgaveløsning

20 Arbeidstilsynets utfordringer i praktisk tilsynsarbeid

Arbeidsmarkedskriminalitet

24 47 blir til enklere 6

Nye arbeidsmiljøforskrifter

26 Hva foregår i vår bakgård?

– Ulovlig handel med ville dyr i Europa

30 Aksjon i skjærgården

31 – En milepæl i norsk vernehistorie

Færder nasjonalpark

34 Svindel med kjæledyr på nettet

38 Arealkonflikt

Fiske og seismikk

40 Tre isbjørner felt i år

Sysselmannen på Svalbard

43 Åstedsundersøkelse ble avgjørende for tiltale og straff

Rovviltsak i Hedmark

46 Ulovlig handel med elektronikkavfall i Europa og Afrika INTERPOL-operasjon

47 – Send inn kunstsakene! Oppfordring til politidistriktene

48 Kystvakten på tokt På besøk hos ØKOKRIM

50 Miljøkriminalitet til økoteamene? Organisering i distriktene

52 Nye lover og forskrifter

52 Viktige dommer

Miljøkrim er et fagblad som inneholder aktuelle artikler om miljøkriminalitet. Hovedområdene er natur og fauna, forurensning, kunst og kultur, samt arbeidsmiljø. Det distribueres til politiet, påtalemyndigheten, domstolene, kommunene, naturoppsyn, miljø- og kulturminneforvaltningen, med flere. Bladet blir utgitt tre ganger i året.

Ansvarlig utgiver:

Miljøkrimavdelingen ved ØKOKRIM

Utgitt:

Desember 2013

Ansvarlig redaktør:

Førstestatsadvokat Hans Tore Høviskeland

Redaktør:

Politioverbetjent Tuva Brørby

Redaksjonen:

Politioverbetjent Kenneth Didriksen
Politioverbetjent Svege Svæ-Grotli

Politioverbetjent Tuva Brørby Øktner

LEDER

ANSVARLIG REDAKTØR
HANS TORE HØVISKELAND

Arbeidsmarkeds kriminalitet. I dette nummeret av Miljøkrim kan du blant annet lese om sosial dumping. Miljøkrim har også tidligere publisert artikler om dette temaet, blant annet i nr. 1 og 2 Q. Ifølge Arbeidstilsynet sprer sosial dumping seg til alle deler av arbeidslivet. De som oftest fører med seg annen arbeidskraft, er økonomisk og organisert gjennom kriminelle nettverk og trusler. Sosial dumping er en alvorlig utfordring, og det er viktig å være oppmerksom på de mindre virksomhetene som følger opp med å rapportere til staten. Dette kan være en utfordring for de som er mindre uttrent. Dette kan være en utfordring for de som er mindre uttrent. Dette kan være en utfordring for de som er mindre uttrent.

kun ender med straff mot foretaket uten at de i ledelsen, som har medvirket til de straffbare handlinger, må stå til ansvar for det. Det følger også av forarbeidene (Ot.prp. nr. 27 (1990–91) side 6 annen spalte) til straffeloven § 48 a og b (bestemmelsene om foretaksstraff) at «Straffeansvaret for foretaket er av supplerende karakter. Det personlige ansvaret beholdes i prinsippet usvekket».

De senere års utvikling innen både lovgivnings- og rettspraksis på miljøområdet understreker sterkt behovet for å reagere hardt ved miljøforbrytelser, jf. blant annet Rt. 2012 side 149 (Vest Tank) avsnitt 120 flg. Dette blir også ytterligere aktualisert etter hvert som forvaltningen begynner å utstede overtredelsesgebyrer. Gebyr kan kun ilegges foretak, og skal ikke benyttes ved mindre alvorlige overtredelser. Da bør man også etterforske om de har utvist forsømmelse. Det må ikke bli avgjøres

aktsomhetskravet skjerpes ytterligere når bedriften håndterer farlig avfall. En styreleder kan selvsagt overlate ansvaret av den daglige driften til en daglig leder, men han har en plikt til å føre tilsyn med virksomheten, og kravene til aktsomhet øker når forholdene tilsier dette. Er styreleder i tvil om de har tillatelse til å drive slik de gjør, ja da må saken legges ordentlig frem for myndighetene. Det er ikke nok med en prat med daglig leder.

Vår erfaring i mange miljøraker er at det bak overtredelsene ofte ligger en kalkuleret analyse av fordeler og risiko ved regelbrudd, eventuelt slurv og likegyldighet. Ofte er det også lovlydige borgere som begår denne typen kriminalitet. Når noen vurderer å begå miljøkriminalitet og de vet at det reageres strengt ved overtredelse av miljølovgivningen, er det å håpe at mange vil avstå fra denne formen for kriminalitet. Likeledes kan man håpe at bedriftsledere som ikke har kontroll på hva som skjer i selskapet, også blir mer oppmerksomme på sikkerheten og miljøet.

Hans Tore Høviskeland

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM // kenneth.didriksen@politiet.no
/ Foto: designrådgiver **Lillian N. Øktner**, ØKOKRIM / side 11: **Kristin Westby**, Miljøverndepartementet

Klima- og miljøvernminister Tine Sundtoft

– Større miljømakt til lokalt selvstyre

Verdens første miljøvernminister var Olav Gjærevoll (Ap) og ikke Helga Gitmark (Sp), som lokalpressen fra Sørlandet skriver i en artikkel om Tine Sundtofts utnevnelse som statsråd i Klima- og miljøverndepartementet.

Det oppstår en liten korrektur i Miljøkrims «rese-arch» ved åpningsreplikken idet vi trer inn i de nyoppussede departementslokalene i Kongens Gate 20 i Oslo sentrum.

– Og det føler jeg meg ganske trygg på, sier statsråden og henviser til bildegalleriet med miljøstatsråder som henger på veggen utenfor kontoret.

– Men hun var den første miljøvernministeren fra Lillesand, parerer en smilende Sundtoft kjøpt med myk sørlandsdialekt, og forklarer at Helga satt fra mars til 16. oktober i 1973.

Tine Sundtoft er et ektefødt barn fra den «bløde kyststripe». Hun trådte sine barnesko i Lillesand, tok siviløkonomutdannelsen sin på Bedriftsøkonomisk Institutt (BI) i Oslo for så å vende så tilbake til sin hjemplass. NHO Agder har dratt nytte av hennes kompetanse da hun var direktør for lokalavdelingen og hun har også lang fartstid fra lokalpolitikken og offentlig forvaltning i hjemfylket. Før hun fikk statsrådsforespørselen

fra statsminister Solberg, var hun fylkesrådmann i Vest-Agder.

På hvilken måte vil publikum og miljøforvaltningen merke at det har vært et statsrådsifte i Miljøverndepartementet?

Det regjeringen sier er at klimapolitikken skal gjennomsyre vår planlegging og vår politikk på flere områder, også de som ligger utenfor dette departementets ansvarsområde

– For det første skifter nå departementet navn fra Miljøverndepartementet til Klima- og miljøverndepartementet. Det signaliserer at vi ønsker et mer overordnet klimaperspektiv inn

i miljøpolitikken. Det regjeringen sier er at klimapolitikken skal gjennomsyre vår planlegging og vår politikk på flere områder, også de som ligger utenfor dette departementets ansvarsområde.

– Det å ta i bruk markedet i større grad tror jeg du kommer til å se en forskjell på, understreker Sundtoft og forteller at det skal etableres en «grønn skattekommisjon». Det innebærer blant annet å bruke skatter og avgifter for å få til endring i markedet. – Her er el-biler kanskje det beste eksempelet på hvordan en har brukt avgifter for å få stimulert kjøp og bruk av miljøvennlig teknologi, presiserer statsråden og fortsetter engasjert.

– Under FNs klimakonferanse i Warszawa nå nylig ba den nederlandske miljøvernministeren om et møte med Norge og jeg skjønnte jo etter hvert at det var med spørsmål om hvordan norske myndigheter har klart å få til den enorme el-bil bruken i Norge, et land som i utgangspunktet legger mye dårligere til rette for det enn Nederland.

– Og det er jo fordi vi bruker avgiftspolitik for å motivere folk til å kjøpe el-bil, forklarer statsråden med overbevisning. Hun fremholder dette som bevis for at skatter og avgifter fungerer

– Vi sitter jo i en regjering som vil at ting skal fungere sammen. Som et eksempel åpner vi nå opp for en forsøksordningen med bruk av snøscooter, fremholder Sundtoft under intervjuet.

som et godt politisk virkemiddel og at hun og regjeringen heller ikke er redd for å ta det i bruk.

Dette må vel implementeres i større skala i politikken enn at et fåtall el-biler slipper bomavgift og kan kjøre i kollektivfelt?

– Du kommer til å se det mer i form av grønn teknologiomlegging, altså ved at markedet i større grad vil ta i bruk miljøteknologi. Det at Hydro nå sier at de skal bli klimanøytrale innen 2020 er viktige skritt i riktig retning, og vi vet også at det er flere bedrifter som nå ser markedsmuligheter innen grønn økonomi. Det å få tilrettelagt for endringen langs markedssporet, i tillegg til hva vi nå har prøvd å forhandle om i Warszawa – som er en internasjonal forpliktende avtale, vil føre oss på rett vei, konkluderer statsråden.

På hvilken måte vil «folk flest» merke slike endringer?

– Vi jobber med dette på både lokal og internasjonal arena, og når vi for eksempel sier at vi skal forsterke klimaforliket, kommer vi blant annet til å bruke mer til kollektivtransport i storbyene.

Blir det rett å si at dere i sum vil bruke mer gulrot enn pisk for å få innført miljøvennlige ordninger?

– Fordelene som gis ved kjøp og bruk av el-bil er som nevnt et godt eksempel på det du spør om, men vi vil nok ikke bare bruke gulrøtter i dette arbeidet, forteller statsråden. – Derimot er vi ikke redd for å bruke skatter og avgifter som et politisk virkemiddel. Noen ganger er det en ren gulrot mens det andre ganger kan oppfattes som pisk.

Mange av Miljøverndepartementets underliggende etater, slik som Riksantikvaren og Miljødirektoratet, er politiets samarbeidspartnere i arbeidet mot miljøkriminalitet. Disse har over tid blitt styrket og leverer og produserer tilsvarende mer. Vil vi se at de ansvarlige departementer tilsvarende styrker den delen av politi- og påtalemyndigheten, som behandler disse sakene videre?

Det er den samme plan- og bygningsloven som skal forvaltes av et annet departement, det blir ingen endringer i loven selv om ansvaret flyttes til et annet ansvarsområde

– Vi sitter jo i en regjering som vil at ting skal fungere sammen. Som et eksempel åpner vi nå opp for en forsøksordningen med bruk av snøscooter. Når dette skal følges opp må vi jo forutsette at det også er tilstrekkelig politiresurser tilgjengelig, ellers vil ikke dette henge sammen som en helhet.

Kjenner du til om politiet i de aktuelle kommunene har fått tilført ekstra midler øremerket dette konkrete tiltaket?

– Nei, de har ikke fått tilført ekstra midler, så det forutsettes i dette tilfellet at de kan gjøre oppfølgingen innenfor de ressursene de al-

lerede har. Hvis så viser seg å ikke være tilfelle så få vi komme tilbake til det.

Plan- og bygningsloven, av mange pekt på som den viktigste miljøloven vi har, består av to hoveddeler; én plandel og én bygningsdel og ansvaret for oppfølging av loven har inntil nylig ligget hos Miljøverndepartementet. Hvorfor flyttes nå ansvaret for plan-delen ut fra MDs ansvarsområde?

– Det at den flyttes til Kommunal- og moderniseringsdepartementet må jo ses i sammenheng med dette nye departementets mandat, altså at en ønsker å se planlegging i stat og kommune i en sammenheng, sier Sundtoft. Hun fremholder at vi her får et tydeligere skille mellom Kommunal- og moderniseringsdepartementet som planmyndighet og Klima- og miljøverndepartementet som sektormyndighet med ansvar for miljøvern, men at Sundtofts departement fremdeles har ansvaret for å koordinere og ivareta helheten i regjeringens samlede miljøarbeid.

– Og det er den samme plan- og bygningsloven som skal forvaltes av et annet departement, det blir ingen endringer i loven selv om ansvaret flyttes til et annet ansvarsområde.

Norge er et av få land som har delt ansvar for kulturminneforvaltning mellom to departementer, nemlig Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet/Riksantikvaren. Denne delingen har noen av våre utenlandske samarbeidspartnere innen kulturminnevern stuset over. Er det noen tanke bak en slik ordning eller har det bare blitt sånn?

– Jeg er jo klima- og miljøvernminister for hele landet og i tillegg er jeg et medlem av regjeringen. Samtidig vet jeg hvor jeg kommer fra, svarer ministeren smilende når hun får spørsmål om hun blir en minister for Agder.

Hva folk har tenkt her i departementet før min tid har jeg problemer med å gå inn på, men selv om det er noen likheter med museumsfeltet som kulturdepartementet har, er det også noen grunnleggende og prinsipielle forskjeller i tilnærmingmåten. Det at vi skal forvalte kulturminnene som en del av den levende tradisjonen og våre fysiske omgivelser, sier statsråden resonnerende og gir seg selv en kunstpause; – gir oss en annen innfallsvinkel som kan være vel så bra for å møte de utfordringene dette fagfeltet byr på.

Har du selv noe erfaring med kulturminneutfordringer med tanke på din bakgrunn som lokalpolitiker?

– Jeg har jo vært fylkesrådmann i Vest-Agder i åtte år hvor kulturminner har vært en viktig del av arbeidet. Å få kulturminner inn i den gode planleggingen – altså å få det til å bli noe positivt i lokalsamfunnene – er en merverdi og ikke noe negativt som enkelte vil fremstille det som, det er et viktig arbeid.

– I «regionplan Agder 2020» snakker vi om at det skal være gøy med kulturminner, påpeker Sundtoft og har stor tro på det å bruke våre felles kulturminner til å utvikle lokalsamfunn, gjøre seg mer bevisst sin egen historie og også å bruke det i blant annet næringsutvikling har hun stor tro på.

Hvilke kulturminner fra ditt hjemsted har du sterkeste forhold til?

– Ja... når en bor i Lillesand er en jo oppvokst av kystkulturen og den verdien den representerer. Det er jo spennende å se dens rolle

i utviklingen av lokalsamfunnene, og de verdiene som er skapt på grunnlag av kystkulturen. Det er jo også interessant å se likestillingsutfordringene ved at mange kvinner måtte ta mye ansvar fordi mennene var ute på havet – og det er mye som ligger i historien om denne kulturen som jeg synes det er viktig å ta vare på og forholde seg til. Jeg ser jo også dette via mine egne barn; Hvert år har skolen i Lillesand én dag

Ulv er klassifisert som kritisk truet på rødlisten og det å ta vare på rovdyr er jo en del av det å bevare naturmangfoldet

der de reiser rundt på forskjellige kulturminner for å gjøre ungene mer bevisst på den historien de er del av. Dette er jo også en del av det å få kulturminnene frem og tatt i bruk, og ikke bare at det blir noe musealt som en ikke har noe forhold til.

Du nevnte i en tale nylig at du får noen av dine sterkeste naturopplevelser og opplevelse av naturmangfold når du padler kajakk i skjærgården hjemme i Lillesand, og at slike opplevelser ikke skal tas for gitt fordi tapet av naturmangfold er en av de største miljøutfordringene vi står overfor i dag. Hva konkret skal du gjøre for å hindre tap av naturmangfold?

– Nå har jo statsråder før meg tatt godt an-

svar når det gjelder nasjonalparker og naturreservater, så ytterligere arbeid med naturmangfold blir å også ta vare på det som er utenfor slike regulerte områder.

Fins det noen konkrete eksempler?

Det vi kommer til å jobbe en del med nå er vannforvaltning, det vi kan kalle det blå arvesølv, sier Sundtoft med et smil og vet at det passer godt med regjeringens navn og fargevalg. – Vi har gjennom EUs vandndirektiv fått en del klare forventninger om at vi må gjøre noe innenfor forvaltning av vann. Dette arbeidet er allerede i gang og mitt departement har nå nylig hatt samarbeidsmøte med Fiskeri- og kystdepartementet om dette viktige arbeidet.

– Rovdyrproblematikk er jo et kjent tema med steile fronter og sterke meninger. Er ulven en del av et naturmangfold dere fortsatt vil opprettholde og bevare?

Ulv er klassifisert som kritisk truet på rødlisten og det å ta vare på rovdyr er jo en del av det å bevare naturmangfoldet understreker klima og miljøvernministeren, og forklarer at én del av naturmangfoldet er arealperspektivet og det at en har rent vann og ren luft. Det andre at en har dyr og da også truede arter som en må forvalte fornuftig.

Så da vil du opprettholde de bestandsmålene som er satt tidligere?

– Vi har sagt at vi skal føre en politikk som er i tråd med rovdyrforliket, og så vet vi jo nå at det ligger noen utfordringer i forvaltningen av de såkalte grenseulvene som beveger seg mellom Norge og Sverige. – Jeg møtte den svenske

statssekretæren under møtet i Warszawa som bekreftet at dette temaet nå skal opp i svenske Riksdagen for behandling. Vi skal deretter ha samarbeidsmøter med Sverige for å komme til enighet om felles forvaltning.

– Det står nevnt i den politiske plattformen fra regjeringen i pkt. 13 at dere skal utvikle «inngrepsfrie naturområder» (INON) som verktøy i arealpolitikken. På nettsiden Høyre.no står det samtidig at store naturområder bør få bli uberørt for å ta vare på truede arter. Står næringsinteresser over miljøvernerinteresser dersom det kommer til konflikt?

– Vi skal utvikle INON som verktøy i arealpolitikken, sier Sundtoft og fremholder at departementet derfor skal gå gjennom den faglige begrunnelsen for INON og hvorfor det har vært regnet som en god indikator for utvikling av norsk natur.

– Vi må se på styringsdokumenter der INON har vært et styringskriterium. Og selv om vi utvikler det som kriterie, betyr ikke det at vi ikke tar vare på større og sammenhengende naturområder, sier statsråden og tilføyer at den gang INON ble innført så hadde vi vernet 5–6 % av landområdene, i dag har vi vernet ca. 17 %.

Vi blar videre i den politiske plattformen som er grunnlaget for regjeringens politikk og ber om en redegjørelse for hva Sundtofts departement konkret skal gjøre bedre for å «sikre en bedre forvaltning av dagens vernområder».

– Nasjonalparkene er juvelene våre og viktige trekkplaster i både reiseliv og turisme-sammenheng, forklarer Sundtoft og fremholder at det å legge til rette for at kommuner og lokalsamfunn i større grad får mulighet til å utvikle naturbasert og bærekraftig turisme – også i tilknytning til verneområdene – er det som i hovedsak ligger i formuleringen fra regjeringens politiske plattform.

– Det krever jo en bedre forvaltning av verneområdene slik at den økte bruken ikke ødelegger eller skader verneverdiene, så her er det

snakk om å balansere. Lokalsamfunnene bør også få brukt unike naturområder bedre; Bedre tilrettelegging, informasjon om verneverdier og faglig guiding vil være elementer her, inkluderer miljøsatsråden og gir oss en inngang til å få vite noe om hennes vilje til å plassere lokaldemokratiet høyt på banen.

Du har jo som mange vet en fortid som lokalpolitiker, betyr det at du har stor tro på at politikere rundt om i det ganske land skal overføres mer makt og myndighet i forvaltning av lokale naturressurser og i miljørelaterte saker på bekostning av departementet?

– Det ligger som et grunnlag for hele regjeringsplattformen at vi har tro på det lokale selvstyret og da å overlate flere beslutninger lokalt og regionalt.

Jeg tror at det ligger mange kulturminner rundt forbi som flere lokalpolitikere ikke har oversikt på eller kunnskap om

Statsråden blir videre utesket om formuleringen i plattformen om at «Regjeringen vil styrke kulturminnearbeidet i Norge (...)», og hun forklarer at en del av styrkingen ligger i å minimere tapet av – og skader på – viktige kulturminner og kulturmiljøer. Og at det er viktig kunnskap, i lys av økende urbanisering og press på arealer og kulturhistorisk viktige bygninger – særlig i byområder – å ha med seg i arbeidet med forvaltning av kulturverdier.

– Her dreier det seg også om kunnskap og oversikt over viktige kulturminner. Det ligger for øvrig noe inne i statsbudsjettet for 2014 med dette at kommunene selv kan se på hvilke kulturminner de har i egen kommune.

– Statsråden tar sats og forklarer bakgrun-

nen for sitt planlagte arbeid på kulturminnefeltet: – Vi hadde jo Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av hele feltet for noen år siden hvor dette med litt mangelfull styringsdata var en veldig viktig risikofaktor, altså visste man ikke helt hvor mye av verneverdige kulturminner man hadde, hvilken tilstand de hadde og så videre, så her er det startet et veldig grunnleggende arbeid for å få rettet på dette. Blant annet har man utviklet en metodikk for kommunene slik at de kan registrere og verdivurdere sine egne kulturminner og dermed også sette dem bedre i stand til å forvalte sine egne ting på en god måte. Det er et arbeid som er kommet ganske langt etter at den riksrevisjonsrapporten kom.

Vår tilmålte tid med statsråden ebber ut idet hun forklarer ivrig om sine erfaringer fra arbeidet i Agder-politikken og vi skjønner at hun på slike områder snakker med overbevisning.

– Jeg satt også som fylkesrådmann i møte med enkeltkommuner som ønsket å få støtte til arbeidet for å gjøre seg bevisst sine kulturminner – «hva er det vi har» og at «vi må ta vare på det vi har og få en bevissthet på det». Ikke sånn føle at en skal ta alt, men gjøre noe litt ordentlig og få det satt i et system, så jeg tror at det ligger mange kulturminner rundt forbi som flere lokalpolitikere ikke har oversikt over eller kunnskap om.

– Det er positivt å få lokale kulturminner inn i planleggingen og ha fokus på at det er noe verdifullt og ikke at det er «et kulturminne som skal ødelegges for vår utvikling». En slik negativ utvikling må vi snu, men det krever en oversikt og det krever kompetanse, det skal vi legges til rette for.

Blir du en minister for Agder?

– Jeg er jo klima- og miljøvernminister for hele landet og i tillegg er jeg et medlem av regjeringen, sier Sundtoft formelt. – Og jeg vet hvor jeg kommer fra, avslutter statsråden med et smil.

16. oktober 2013 ble Tine Sundtoft (H) ble utnevnt i statsråd til klima- og miljøvernminister. Miljøkrimredaksjonen ser frem til å følge departementets videre arbeid under hennes ledelse. Foto: Kristin Westby, Miljøverndepartementet.

Ny leketøyforskrift

Denne høsten innføres det en ny leketøyforskrift som blant skjerper reglene for innhold av farlige stoffer i leketøy. Den nye leketøyforskriften innfører det europeiske leketøydirektivet. Den skjerper reglene for innhold av farlige stoffer i leketøy. Forskriften regulerer også fysiske, mekaniske og elektriske egenskaper ved leketøy i tillegg til antennelighet, radioaktivitet og hygiene.

Kilde: www.miljodirektoratet.no

Millionbot til fiskeavlselskap for urett rapportering

ØKOKRIM har gitt ei bot på 2,3 millioner kroner til eit fiskeavlselskap for manglende journalføring og urett rapportering til styresmaktene om mellom anna omfanget av lakselus. Dette er første straffereaksjon for slik omfattende feilrapportering innanfor fiskeavlsnæringa.

Selskapet har vedteke bota. Bota gjeld fleire straffbare tilhøve. Dei mest alvorlege tilhøva er knytta til at selskapet har gitt Mattilsynet urette rapportar om telling av lakselus og om storleiken på merdeposane som fisken går i. Korrekt informasjon om dette er naudsynt for forvaltninga sin kontroll med oppdrettsnæringa. Forelegget gjeld også to mindre lakserømmingar i 2010.

ØKOKRIM meiner bota er prinsipielt viktig fordi urett informasjon undergrev både styresmaktene sin kontroll med fiskehelsa og tiltrua til næringa.

I tillegg til bota er det teke ut tiltale mot produksjonssjefen i selskapet for feilinformasjon til Mattilsynet. Meir om denne saka blir å lese i ei seinare utgåve av Miljøkrim.

Ulovlig innførsel av truet plante til bruk i helsekostvirksomhet

Næringsmiddel- og distribusjonsselskapet Alimenta AS i Oslo og helsekostfirmaet Faun Pharma AS i Vestby ble i april 2013 ilagt forelegg på 200 000 kroner hver, for grov overtredelse av CITES-regelverket og forbudet mot innførsel av truede ville plantearter. Saken omfattet ulovlig

innførsel av store kvanta av produktet *Pyge-meum africanum* fra den truede planten *Prunus africana*. Saken er et av de grovere tilfellene vi har sett i Norge knyttet til brudd på CITES-regelverket, og saken vil bli belyst ytterligere i en egen artikkel i en senere utgåve av Miljøkrim.

Sjøfartsmøte 2014

Planleggingen av neste års Sjøfartsmøte er godt i gang, og vil bli avholdt på Rica Maritim hotell i Haugesund 23. til 24. april 2014. – Sett av dagene!

I tillegg til de faste postene vil tema på møtet være blant annet ny skipsarbeidslov som trådte i kraft 20. august 2013, og sikring og behandling av bevis fra utslipp fra skip.

Programmet er under utarbeidelse, så hvis du har noe forslag i den anledning, tar vi gjerne i mot tilbakemeldinger: per.kristian.haaland@politiet.no.

Møtet er relevant både for etterforskere (taktisk/teknisk) og for påtalejurister og statsadvokater, og invitasjon vil bli sendt per mail til postmottak i politidistriktene, statsadvokatene og samarbeidende etater før jul.

Kilde: www.erdetfarlig.no

«Kreosot»

Utgavens utvalgte miljøterminologi

Hva er Kreosot og hvorfor er det farlig?

Kreosot er en tjære som har vært brukt til impregnering av tre siden slutten av 1800-tallet. Impregnering av jernbanesviller, telefonstolper og annet værutsatt trevirke, har tradisjonelt foregått med kreosot. Kreosotimpregnert trevirke er svart eller brunt, og det har en karakteristisk lukt.

Både lukten og fargen avtar over tid. Kreosot inneholder både kreftfremkallende og sterkt irriterende stoffer. Kreosot kan «svette» ut fra treverket når det er varmt, for eksempel ved sterk sol. Ved hudkontakt kan disse stoffene gi sterke allergiske reaksjoner.

Bruk av gamle jernbanesviller, telefonstolper og annet trevirke som er impregnert med kreosot, er forbudt på steder der stoffet lett kan komme i kontakt med huden. Likevel finner man fortsatt slikt trevirke på lekeplasser, i hager og i parker.

Frostsprenkning førte til oljelekkasje

AS Norske Shell U&P har fått et forelegg på 2,5 millioner kroner for brudd på brannvernloven og storulykkesforskriften for å ikke ha foretatt tilstrekkelige sikkerhetstiltak for å forebygge ulykker. Saken gjaldt et rør på bedriftens anlegg på

Sjursøya i Oslo som natt til torsdag 27. desember 2012 sprang lekk på grunn av frostsprenkning. Dette medførte at 300 000 liter diesel rant ut og ned i bakken.

Forelegget er vedtatt.

Ulovlig innførsel av fjærnakke og klokkereim

Innførsel av truede dyre- og fuglearter av privatpersoner skjer i økende grad. I Follo har to personer i 2012 og 2013 blitt ilagt forelegg på 4 000 og 10 000 kroner for ulovlig innførsel av «Jungle Cook» og klokkereim av alligatorskinn.

Begge er oppført på CITES-listen. Formålet var privat bruk henholdsvis til binding av laksefluer og som eksklusiv del av klokke. De utfordringer og problemstillinger slik innførsel av kjøpsterke nordmenn på tur i utlandet medfører.

Nasjonalt fagseminar om akvakulturkriminalitet

ØKOKRIM skal arrangere et nasjonalt fagseminar om akvakultur hvor representanter for aktuelle myndigheter samles for å utveksle kunnskap og erfaring fra saksområdet. Innbydelse vil blant annet bli sendt til Fiskeridirektoratet samt politidistrikter og statsadvokatembeter hvor det finnes oppdrettsanlegg av en viss størrelse.

ØKOKRIM sitt arbeid på dette fagområdet har gitt enheten en god oversikt over utfordringene

ved etterforskning og påtalebehandling. ØKOKRIM ønsker nå å videreformidle erfaringer vi har på området, samt en del grunnleggende kunnskap om oppdrettsnæringen.

Representanter fra ØKOKRIM og Fiskeridirektoratet vil i hovedsak stå for undervisningen. Seminaret vil bli arrangert i Bergen - enten fra 8. til 9. april eller 9. til 10. april 2014 (kl. 10-14). ØKOKRIM vil om kort tid sende ut invitasjon.

Ulovlig lastebileksport

En mann i Oslo er ilagt et forelegg på 5 000 kroner for å ha eksportert en lastebil fra Norge til Nigeria via Tyskland. Bilen hadde et kjøleanlegg som ble drevet med et kuldemedium som inneholdt det ozonreducerende stoffet FKCW. Slik eksport er forbudt i følge produktkontrollloven og den tilhørende produktforskriften. Forelegget er vedtatt.

Straffet for lakserømming

Et slakteri for oppdrettslaks og ørret på Bømlo er ilagt et forelegg på 200 000 kroner. Grunnen er at det ikke ble sørget for at innretning og utstyr på anlegget var forsvarlig utformet og brukt med nødvendig aktsomhet slik som beskrevet i akvakulturloven. Det manglet også tilstrekkelig kartlegging og kontrollrutiner av farer som kunne oppstå på slik måte

På en fiskemerid var det påmontert en stålklemme rundt opppumpingsrøret hvor skarpe bolter på stålklemmen ikke var tildekket. Som følge av dette oppstod det slitasje på nota slik at det til slutt ble et hull. Dette medførte igjen at ca. 3 200 slakteklar laks rømte fra anlegget. Forelegget er vedtatt.

Vei gjennom naturreservat

Våren 2011 ble det anlagt en vei inn til en transformatorstasjon ved Bjellandsmyra i Sveio kommune i Hordaland. Det var Haugaland Kraft som stod for byggingen og veien ble lagt delvis over Bjellandsvatnet naturreservat uten at det var gitt tillatelse til det. Bedriften har fått et forelegg på 100 000 kroner for overtredelse av naturmangfoldloven § 37 jf. forskrift om fredning av Bjellandsvatnet naturreservat. Forelegget er vedtatt.

Miljøkoordinatorne under lupen

Miljøkrim har over en lenger periode satt søkelys på politiets arbeid mot miljøkriminalitet, herunder rollene som miljøkoordinator og miljøkontakt.

Sommeren startet Miljøkrimredaksjonen en debatt rundt hva man egentlig vil med miljøkoordinatorrollen og sendte ut fem spørsmål til alle landets miljøkoordinatorer sommeren 2011. Til sommerutgaven av Miljøkrim (2#2011) fikk vi derfor mange innspill. Foruten å få frem den enkeltes bakgrunn på feltet, var formålet å få frem synspunkter både på hva som er bra og hva som eventuelt kan bli bedre. Vi plukket ut noen som ble trykket i bladet, og publiserte resten av svarene på vår hjemmeside. Svarene viste at koordinatorne ikke bare er jegere og fiskere, men at de har kommet inn i rollen på ulikt vis. Mange trakk frem stor kontakflate og varierte oppgaver som fordeler ved jobben. I tillegg kom det frem at miljøarbeidet oppleves som viktig på lang sikt, og de som har interesse

for friluftsliv får et stykke på vei kombinert jobb og interesse. De som er koordinator i full stilling synes det var bra og nødvendig, mens de fleste som kun er på deltid opplevde at tiden ikke strakk til.

I dette nummeret hadde vi også et lenger intervju med Nils Roger Duna, (Nord-Trøndelag politidistrikt) siden han som politimann har jobbet lenger med miljøkrimbekjempelse enn de fleste, og nå er leder av Norsk Miljøpolitiforening.

I Miljøkrim 3#2011 intervjuet vi Politimester **Arne Hammersmark** (Gudbrandsdal) og visepolitimester Morten Daae (Vestfinnmark). Deretter fulgte vi opp temaet i utgave 1#2012 med et intervju av **Arne Køste** og miljøkoordinator **Brian Wenneberg** (tidligere miljøkontakt og miljøkoordinator i Oslo politidistrikt). De sa blant annet at miljøarbeidet har blitt litt mer selvgående, at de fleste jobber med miljøtanken i bakhodet, og de har god forståelse fra ledelsen.

Vi hadde også en intervjurunde med lensmann **Odd Arvid Bjørnbakk** (Åmli lensmannskon-

tor i Agder) og Politiførstebetjent **Torkil Beistad** (Regionkontakt Natur, Miljø og Sjøtjeneste i Region, Nord-Trøndelag) i samme utgave.

Nå følger vi spent med på hva den nye arbeidsgruppen vil komme frem til.

Les mer...

Om miljøkoordinatorrollen i artikkelen til Kristen Ribe på side 50.

Om Miljøkoordinatorrollen

Det skal være en miljøkoordinator i hvert politidistrikt. Miljøkoordinatoren skal være politimesterens nærmeste rådgiver i miljøspørsmål, og blant annet delta i distriktets planprosesser relatert til miljø og sjøtjeneste. Hvert politidistrikt bør også ha en påtalejurist med ansvar for miljøkriminalitet.

Det skal være en miljøkontakt på hver driftsenhet i politidistriktet som også fungerer som kontaktledd for miljøkoordinatoren ut på driftsenhetsnivå (lensmannskontor, politistasjoner og så videre).

ØKOKRIM ivaretar funksjonen som nasjonal miljøkoordinator som skal være det faglige kontaktleddet mellom politidistriktene og overordnet myndighet.

(Politidirektoratets rundskriv 2008/008)

Bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet

Politidirektoratet har nedsatt en arbeidsgruppe for å evaluere miljøkoordinatorordningen. Evalueringen er en bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet, formulert i én setning: JD ønsker en evaluering av miljøkoordinatorrollen.

Kilde: **Politidirektoratet**

Direktoratet ønsker med dette arbeidet å identifisere læringspunkter fra dagens ordning, og skaffe et grunnlag for å beslutte fremtidige roller og oppgaver innen fagområdet, og diskutere

fordeler og ulemper med å organisere miljøkriminalitetsbekjempelse med en koordinatorordning. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport innen utgangen av 2013.

Arbeidsgruppen vil i sin rapport presentere hvordan miljøkoordinatorordningen og eksisterende rundskriv innenfor miljøområdet har fungert frem til i dag, og diskutere hvordan ordningen kan organiseres og utvikles for fremtiden. I tillegg skal miljøjuristenes, miljøkontaktene og miljøforaenes rolle diskuteres.

Miljøkrim vil komme tilbake til denne saken når endelig resultat fra arbeidsgruppen foreligger.

Foto: oppsynsmann **Haakon B. Haaverstad**, Statens naturoppsyn, Hvaler

Bildet ble tatt under åpningen av Færder nasjonalpark i sommer (se egen artikkel om dette på side 31). På bildet ser vi (fra venstre) politimester Rune B. Hansen, politiinspektør Ole Bjørn Sakrisvold og miljøkoordinator Morten Skarpaas, alle fra Vestfold politidistrikt.

Hvis du har et bilde du vil dele med leserne, send ditt bidrag til miljokrim.okokrim@politiet.no med beskrivelse av motivet, evt. en tittel. Husk i såfall å sende en fil med høy oppløsning (gjørne i JPG-format).

Miljøkrim hadde i forrige utgave et flott bilde av en fugl i lek. Dette var, som mange lesere helt riktig har påpekt, en røy og ikke en tiur som det feilaktig var oppgitt å være. Redaksjonen beklager, takker for henvendelser og minner om at det stadig er bruk for alle typer blinkskudd til spalten.

Rettelser i forrige utgave

I forrige utgave av Miljøkrim kom redaksjonen til å oppgi feil navn og tittel til noen av bildene i artikkelen «Ulovlig handel med truede dyrearter», skrevet av Ragnhild Sollund.

Bildet av ekornet på side 31 er tatt av David Rodríguez Goyes, og ikke av Sollund slik det er oppgitt. David Rodríguez Goyes er advokat og dosent i kriminologi ved Universitetet Antonio Nariño, og han har MA i juss, sosiologi og kriminalpolitikk. Goyes utfører datainnhenting for prosjektet i Colombia.

På side 32 og 33 er Goyes omtalt som forskningsassistent Dabid. Dette er ikke korrekt, han heter altså David. Bildet på side 33 er ikke tatt av Goyes slik det er oppgitt. Bildet er tatt av Tollvesenet i Norge og har vært publisert i Dagbladet.

Trosset arbeids- tilsynets pålegg

I mars 2013 ga Arbeidstilsynet i Oslo et pålegg til et foretak om stans i virksomheten. Ved tilsyn på stedet senere fant Arbeidstilsynet likevel at arbeiderne hadde fortsatt i strid med pålegget. Saken ble anmeldt og det ble utmålt et forelegg på 100 000 kroner. Bedriften har vedtatt forelegget.

Arbeidstilsynet

Korallrev finnes langs hele norskekysten. Disse revene er blant Norges aller mest artsrike naturtyper, og er viktige leveområder for mange fiskeslag. Illustrasjonsfoto: Kongsfjord International Scuba School.

80 tonn sement dumpet i korallvernområde

Det ble i mai 2010 drevet leteboring innenfor Sularevet korallverneområde utenfor Trøndelag. Sularevet er også kandidat område til nasjonal marin verneplan. På denne bakgrunn hadde Klima- og forurensningsdirektoratet stilt særlig strenge utslippskrav i den tillatelsen som var gitt.

Tekst: førstestatsadvokat Harald L. Grønlien, Rogaland statsadvokatembete

Leteboringen ble utført med boreriggen West Alpha, og Centrica Energi var operatør for plattformen. Den 20. mai 2010 ble det under støping av et foringsrør identifisert klumper i tørrsemen-

ten som skulle benyttes til støpingen. Klumpene skyldtes fuktighet, og de medførte operasjonelle problemer ved blanding og pumping av sement. Sementen var oppbevart i en tank på dekket på plattformen. Det ble ansett som nødvendig å fjerne den fuktige sementen.

Retur av sementen til båt, manuell fjerning med håndmakt (spade) og overføring av sement med slage til container ble vurdert som mulige løsninger på problemet. Av ulike grunner ble disse løsningene ikke funnet hensiktsmessige. Den påfølgende dag ble om lag 80 tonn sement sluppet i sjøen fra plattformen. Sementen ble ledet over bord med slage, og utslippet besto hovedsakelig av tørt, finpartikulært sementstøv, men også noen fuktige sementklumper.

Det ble ikke påvist skade på det marine miljøet etter utslippet.

Det ble i august 2013 fra Rogaland statsadvokatembete utferdiget forelegg mot Centrica Energi for overtrødelse av forurensningsloven § 78 annet ledd jf. første ledd a, jf. forurensningsforskriften § 41-7 og § 22-4.

Det er i forelegget lagt til grunn at utslippet under andre strømningsforhold kunne fått større konsekvenser for de beskyttede korallforekomstene i nærheten. Boten ble satt til 500 000 kroner. I tillegg ble det i forelegget medtatt bestemmelse om inndragning av 235 000 kroner. Inndragningen relaterte seg til det som transport av sementen til land og deponering der ville ha kostet. Forelegget er vedtatt.

Fakta om Sularevet

- Sularevet er et av verdens største kjente dyptliggende kaldtvannskorallrev.
- Selv om revet lenge har vært kjent av forskere og fiskere, ble det ikke dokumentert før Statoil startet arbeidet med en rørledningstrasé fra Haltenbanken.
- Revet er 13 kilometer langt, opp til 35 meter høyt og 700 meter bredt og består av mange nærliggende korallbanker bygd opp av steinkorallen *Lophelia pertusa*.

Kilde: Wikipedia

150 000 i bot til Eigersund kommune for å grave sjakt i kulturminne

Våren 2013 utførte noen som handlet på vegne av Eigersund kommune, saneringsarbeid på en lekeplass ved Hellvik skole i Eigersund. I forbindelse med dette arbeidet ble det brukt en gravemaskin som blant annet gravde opp en 7 meter bred og 13 meter lang sjakt på området, som inneholder et automatisk fredet kulturminne av en hustuft og fire gravrøys.

Gravingen påførte kulturminnet betydelige skader og ødeleggelser, i det gulvlaget i hustuften ble gravd opp, og en samling større steiner i en gravrøys ble flyttet. Forelegget er vedtatt.

POLITIET
VESTFOLD POLITIDISTRIKT

POLITIBETJENT 3

Har du interesse for fagområdene miljøkriminalitet og økonomisk kriminalitet?

Fast stilling

SKO 1461 Politibetjent 3, eventuelt SKO 1459 Politibetjent 2, Felles kriminalenhet, for tiden økoseksjonen (Snr 2013/02224)

Felles kriminalenhet består av fire retts- og påtaleseksjoner, en straffesaksseksjon, en kriminalseksjon og en økoseksjon. Stillingen er for tiden plassert i økoseksjonen (Økoteamet) som holder til i Larvik politistasjons lokaler. Seksjonen består i dag av en politiinspektør (leder av seksjonen), en politiadvokat, fire polititjenestemenn og -kvinner, en revisor og en bistandsrevisor.

Som følge av at seksjonen også vil få ansvar for miljøkriminalitet, både det indre miljø (arbeidsmiljøloven mv) og det ytre miljø (forurensning, natur og kulturminner mv), vil den bli styrket med en medarbeider.

Vi søker en fleksibel og initiativrik medarbeider med god gjennomføringsevne og gode samarbeidsevner som også er effektiv og har evne til å arbeide selvstendig og i team.

Ytterligere informasjon om stillingen og fullstendig kunngjøringstekst, se www.politijobb.no, www.politi.no/ledigestillinger eller www.nav.no.

Fylke:

Vestfold

Tiltredelse:

Snarest

Arbeidssted:

For tiden Larvik

Kontaktpersoner:

Jan Stapnes
33 13 21 32

Nina Aaskjær
33 13 21 38

Søknadsfrist:

Mandag 6.1.2014

Har fisken følelser?

Forskerne har lenge drøftet om fisk har følelser, og i såfall hvordan de opplever dem. Diskusjonen har tatt for seg viktige områder som hjernens anatomi og funksjon, fysiologiske og atferdsmessige responser og fiskens kognitive evner. I tillegg til sanser som registrerer bevegelse i vannet, er fiskene generelt sett godt utstyrt med sanser som kan informere om fysiske og kjemiske forhold i omgivelsene. De har sanser for syn, hørsel, lukt og smak – slik som oss. Det har imidlertid vært lite fokus på det funksjonelle aspektet av at fisken kan ha følelser. Hvis fisken har følelser – hvorfor?

I senere tid har vi sett at det er mulig å antyde hvilken betydning fiskens følelser har. I en rekke studier konkluderes det med at fisk faktisk har et bredt følelsesspekter som inkluderer negative følelser som frykt og smerte, og positive følelser som forventning. I en ny artikkel av Silje Kittelsen ved Norges Veterinærhøgskole (*Functional aspects of emotions in fish, Behavioural Processes 100, 2013*) får man et oppdatert bilde av forskningen per dags dato.

Kilde: forskning.no

Tekst: førstestatsadvokat **Hans Tore Hoviskeland**, ØKOKRIM / Foto: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM
// hans.tore.hoviskeland@politiet.no

Topptungt møte

Politiet og påtalemyndighetens oppgaveløsning

Riksadvokaten hadde tidligere i år et møte med Miljøstiftelsen Bellona der blant annet politiets håndtering av saker om miljøkriminalitet – fortrinnsvis forurensningssaker – ble diskutert. Foranlediget av det som kom fram i møtet, fant riksadvokaten det nødvendig at påtalemyndigheten tok initiativ til en forsterket dialog med aktuelle kontrollmyndigheter på forurensningsområdet.

ØKOKRIM arrangerte på denne bakgrunn et dagsmøte fredag 6. september der Miljødirektoratet, Petroleumstilsynet, Riksadvokatembetet, Politidirektoratet, politiet og statsadvokatene i Oslo og Rogaland, Politihøgskolen og ØKOKRIM var representert, stort sett fra ledelsesnivå.

Møtet ble innledet med innlegg fra noen av representantene etterfulgt av en rundebordsdiskusjon, før riksadvokaten avsluttet med en oppsummering.

Innleggene. Hans Tore Hoviskeland orienterte om ØKOKRIMs erfaringer med bekjempelse av miljøkriminalitet. Han viste blant annet til at mange forurensningssaker henlegges, og at politidistriktene i varierende grad prioriterer miljøkriminalitet.

Ellen Hambro orienterte om det nyopprettede Miljødirektoratet og deres mange gode erfaringer med politiets oppfølging av deres anmeldelser av miljøkriminalitet. Hovedregelen er at anmeldelsene ender med straffereaksjon, men de fant fortsatt eksempler på det motsatte. Hambro viste også til at fylkesmennene anmelder få miljø saker til politiet.

Finn Carlsen holdt et innlegg om Petroleumstilsynets erfaringer med bekjempelse av miljøkriminalitet. Tilsynet mottar årlig 450 til 600 varsler om hendelser i oljevirksomheten. Av disse blir 3 til 6 meldinger gransket. Politiet blir varslet om alvorlige hendelser, men tilsynet anmelder som hovedregel ikke saker til politiet. Tilsynet mente at de i hovedsak har et godt samarbeid/dialog med politiet og påtalemyndigheten.

Rundebordsdiskusjon. I denne diskusjonen så man nærmere på hvilke erfaringer tilsynsmyndighetene har med politi- og på-

talemyndighetens oppgaveløsning, og man diskuterte ulike strategier for å bekjempe miljøkriminalitet. Ikke minst ble mulige forbedringer i samarbeidet (rutiner og ressurser) diskutert. Politidirektoratet ved Knut Smedsrud pekte på at

Påtalemyndigheten kan antakelig bli noe mer offensive i påtaleavgjørelsene på miljøområdet

politiet for tiden står i en helt spesiell situasjon, blant annet med oppfølgingen av Politianalysen, og at det ikke nå ligger godt til rette for de vesentlige organisatoriske omlegginger innenfor området miljøkriminalitet.

Riksadvokatens oppsummering. Riksadvokat Tor-Aksel Busch oppsummerte slik:

- Det er ikke tiden for de helt vesentlige endringer på miljøområdet. Samtidig kan vi ikke ha et politi og en påtalemyndighet på vent med tanke på organisatoriske endringer som utvilsomt kommer.
- En er avhengig av et løpende og godt samarbeid mellom forvaltningen og politiet og påtalemyndigheten på dette området. Hva gjelder samarbeid i enkeltsaker understrekes viktigheten av å komme i gang tidlig med etterforskning. Det er ikke alltid nødvendig med den perfekte anmeldelse; den kan suppleres underveis.
- Politiet og påtalemyndigheten samt forvaltningen har trolig vært for forsiktige i samarbeidet i den enkelte sak under

etterforskningen. En klar rolle- og ansvarsfordeling er nødvendig, men det later til å være rom for mer omfattende samarbeid enn i dag.

- Påtalemyndigheten kan antakelig bli noe mer offensive i påtaleavgjørelsene på miljøområdet. Det kan være grunn til å vurdere om enkelte sakstyper som normalt har endt med foretaksstraff, også bør føre til straff for fysiske personer ved grove overtredelser.
- Det bør vurderes om Sentralt miljøforum i større grad bør være representert på ledernivå.
- Miljødirektoratet ble oppfordret til å komme med innspill til Riksadvokatens prioriteringer for 2014. Eventuelle innspill sendes ØKOKRIM, som videre sender de til Riksadvokaten med sine innspill.
- Det kan reises spørsmål om hvorvidt statsadvokatene har fungert godt nok som klageorgan i miljøkriminalitetsaker. Det bør vurderes om hvert statsadvokatembete skal ha en fagansvarlig for miljøkriminalitet.
- Det bør vurderes å nedsette en arbeidsgruppe som ser på politiet og påtalemyndighetens bekjempelse av miljøkriminalitet etter at evalueringen av miljøkoordinatorrollen foreligger. (Fristen for denne var 15. november 2013.)
- Høsten 2014 bør det arrangeres en miljøkrimkonferanse med tilsynsmyndighetene, fylkesmennene samt politiet og påtalemyndigheten hvor blant annet strategi og samarbeid er tema. Miljødirektoratet og ØKOKRIM bør sammen ta initiativ til et slikt seminar.

Tekst: tilsynsleder **Gro Ellingsen**, Arbeidstilsynet Vestlandet
// gro.ellingsen@arbeidstilsynet.no

Arbeidsmarkeds kriminalitet

Arbeidstilsynets utfordringer i praktisk tilsynsarbeid

Med inntreden av sosial dumping i norsk arbeidsliv har Arbeidstilsynets inspektører fått en ny og mer risikofylt hverdag. De tradisjonelle utfordringene i arbeidslivet er der ennå, men i tillegg har vi fått nye utfordringer. Den store gruppen arbeidsinnvandrere i Norge bringer

økonomi, og det økonomiske tilbakeslaget har vært mindre omfattende hos oss enn i mange andre land. Dette har bidratt til at Norge framstår som et svært attraktivt land å søke arbeid i. Det antas at vi har ca. 250 000 arbeidsinnvandrere her i landet, det utgjør ca. 10 prosent av arbeidsstokken. Tall fra UDI viser at arbeidsinnvandringen har økt med ca. 10 prosent første halvår 2013.

Arbeidsinnvandringen de senere årene har resultert i en betydelig framvekst av sosial dumping

Arbeidsinnvandringen de senere årene har resultert i en betydelig framvekst av sosial dumping. Imidlertid er det ikke slik at utenlandske arbeidstakere automatisk får dårligere forhold og betingelser enn norske. Mange arbeidstakere som kommer til Norge, får jobb i seriøse virksomheter, har ordnede arbeidsforhold og får den lønna de skal ha. Likevel treffer vi dessverre en god del arbeidstakere som bor og arbeider under uverdige og ulovlige forhold og blir utnyttet av sine arbeidsgivere.

med seg andre arbeidslivskulturer og dermed helt andre problemstillinger enn dem tilsynet tidligere er blitt stilt overfor. Jeg vil her beskrive noen av de utfordringene vi møter i det praktiske tilsynsarbeidet med sosial dumping.

Økt arbeidsinnvandring. Norsk arbeidsliv påvirkes av internasjonale forhold. Ved EU-utvidelsen i 2004 kom det ti nye land fra Øst-Europa og Balkan inn i unionen. I etterkant av EU-utvidelsen ser vi at det har vært betydelig tilstrømming av arbeidstakere til de nordiske landene, og tilstrømmingen har vært størst til Norge. Arbeidstakerne kommer fra land med betydelig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn hos oss.

Finanskrisen i perioden 2008–2010 påvirket den internasjonale økonomien i svært negativ grad. Imidlertid har den internasjonale finanskrisen hatt mindre innflytelse på norsk

Hva er sosial dumping? Vi betegner det som sosial dumping når utenlandske arbeidstakere får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsforhold enn norske arbeidstakere.

Hvem og hva møter oss der ute? Som hovedregel vil Arbeidstilsynets tilsyn være meldt skriftlig på forhånd til virksomheten. Dette gjelder ikke ved tilsyn på området sosial dumping, disse vil i stor grad være uanmeldte. Bakgrunnen for valg av tilsynsobjekter vil ofte være at vi mottar tips om ulovlige forhold og drar ut for å undersøke forholdene. Det er svært variabelt hvor mye informasjon tipsene inne-

holder, noe som gjør det vanskelig å forberede seg på hva som venter. Tidsperspektivet er også av stor betydning i disse sakene, det er viktig at vi kan dra ut raskt, ellers risikerer vi at «fuglen er fløyet».

I noen tilfeller er vi kjent med de forhold det tipses om, og kan av den grunn til en viss grad være forberedt på hva som møter oss der ute, og hvilke forhåndsregler vi eventuelt må ta. Bør vi for eksempel ha med politiet ut på dette tilsynet? I andre tilfeller vil forholdene være totalt ukjente for oss. Noe som i utgangspunktet kan framstå som en oversiktlig sak, kan vise seg å være omfattende kriminelle forhold. Dette resulterer i at hverdagen for en inspektør som arbeider med sosial dumping, kan bli rimelig uforutsigbar.

Det som er helt sikkert, er at vi ofte møter mennesker i en fortvilet og desperat situasjon. De har få eller ingen muligheter til å forsørge seg og sin familie i sitt hjemland og er villige til å akseptere det meste for å få arbeide i Norge.

Utfordringen for oss som tilsynsmyndighet er å komme i dialog med denne gruppen arbeidstakere. Det enkleste er som regel språket – rent teknisk. Det er kulant å skaffe tolk som kan oversette både muntlig og skriftlig. Noe annet er å få til en hensiktsmessig kommunikasjon slik at vi får gitt informasjon og veiledning om norske arbeidsmiljøregler og hvilke plikter og rettigheter de har som arbeidstakere i vårt land. Dette avhenger av at de utenlandske arbeidstakerne både respekterer oss som tilsynsmyndighet, og er trygge på at de vil bli behandlet på en skikkelig måte. Mange blir redde når de treffer oss, de stoler ikke på myndighetene, de kan ha negative erfaringer fra sine hjemland og er skremt til taushet av sine arbeidsgivere. Det blir vår oppgave å kommunisere med arbeidstakerne på en slik måte at de forstår vår rolle, senker skuldrene og dermed kan bidra til å opplyse tilsynssaken best mulig.

Tilsyn med kriminelle forhold. Arbeidstilsynets hovedoppgave er å føre tilsyn med at virksomhetene overholder arbeidsmiljølovens regler. Tradisjonelt sett har Arbeidstilsynet

i svært liten grad hatt befatning med kriminelle forhold. Vi har ført tilsyn med vanlige norske virksomheter som har hatt sine utfordringer av ulik karakter, noen i større og noen i mindre grad, men vi har i all hovedsak vært forskånet fra å møte kriminalitet i vår tilsynshverdag. Dette har endret seg drastisk i forbindelse med framveksten av sosial dumping de siste årene.

Med den store økningen i arbeidsinnvandring og påfølgende sosial dumping står vi overfor den situasjonen at vi i mange tilfeller fører tilsyn med et kriminelt belastet miljø. Dette

Gjennom regjeringen Stoltenbergs tre handlingsplaner mot sosial dumping har Arbeidstilsynet fått en sentral rolle i bekjempelsen

seiler opp som en av de virkelige store utfordringene i vårt arbeid. Våre inspektører, som inntil for ganske kort tid siden besøkte ordinære norske virksomheter, møter nå også en helt annen gruppe arbeidsgivere og arbeidstakere ute på tilsyn. Den sosiale dumping blir av stadig grovere karakter, og ikke minst erfarer vi at Arbeidstilsynet gjennom våre tilsyn får kontakt med et organisert kriminelt miljø. Gjennom våre tilsyn kommer vi i kontakt med mafiavirksomhet, hvitvasking av penger, narkotika, vold, menneskehandel, prostitusjon, smugling og så videre. Det er derfor tvingende nødvendig at vi har et godt samarbeid med politiet, og de er meget samarbeidsvillige og stiller opp når vi trenger assistanse ute på stedet. I flere av disse tilfellene påtreffer vi personer som viser seg å være etterlyste, og som derfor blir innbrakt av politiet.

Innkvartering. Arbeidsmiljøloven har regler om innkvartering som arbeidsgiver stiller til disposisjon, men i tiden før EU-utvidelsen var tilsyn med innkvartering et tema som gradvis

var blitt mindre og mindre aktuelt i Norge. På sommerstid kunne det dukke opp noen saker om sesongarbeidende jordbærplukkere eller lignende som ikke ble tilbudt tilfredsstillende innkvartering, men omfanget var beskjedent.

Nå er situasjonen en helt annen. Mange arbeidsinnvandrere bor i boliger som arbeidsgiveren har stilt til disposisjon. Vi mottar en god del tips om boligforhold som ikke er i tråd med arbeidsmiljølovens regler om at innkvartering skal være *forsvarlig utført, innredet og vedlikeholdt*. Vi har derfor nå et stort fokus på problemstillinger rundt innkvartering.

Utfordringen med å gå på slike tilsyn er åpenbare. Her kommer ikke inspektørene inn på en arbeidsplass, men inn i noens hjem – arbeidstakernes private sfære. Dette er fullstendig ukjent terreng, vi vet ikke hva som venter oss. Vi erfarer jevnlig at innkvarteringen har en standard som er langt fra tilfredsstillende, både hva gjelder renhold, orden, hygiene, størrelse, bygningstekniske forhold, branntekniske forhold og så videre. Vi ser mange kreative løsninger hvor arbeidsgivere har presset flest mulig folk inn på minst mulig plass, og på den måten får en god fortjeneste. Vi har eksempler på at det har bodd opptil 40 personer i hus som er beregnet på og godkjent for en vanlig familie. I disse sakene er vi helt avhengig av et godt samarbeid med både brannvesen og bygningsmyndigheter.

Samfunnets forventninger. Gjennom regjeringen Stoltenbergs tre handlingsplaner mot sosial dumping har Arbeidstilsynet fått en sentral rolle i bekjempelsen av dette fenomenet. Samfunnet har forventninger til Arbeidstilsynets innsats, og i det daglige blir vi møtt med klare forventninger fra flere hold. Vi opplever stort press fra media, det er ikke tvil om at saker om sosial dumping er av betydelig interesse for allmennheten. Fagorganisasjonene er selvfølgelig aktive i kampen mot sosial dumping og vil gjerne ha Arbeidstilsynet raskt på banen. Det samme gjelder andre etater som arbeider med beslektede utfordringer. Vi mottar også mange tips fra publikum. Den teknologiske utviklingen gjør at naboer, konkurrenter, forbigående

og så videre. raskt og enkelt kan ta bilder og film av det de oppfatter som ulovlige forhold, og oversende dette til Arbeidstilsynet – eller til media. Det forventes at vi aksjonerer raskt.

Samarbeid med andre etater. Ingen etat kan alene vinne kampen mot sosial dumping, til det er utfordringene for store og komplekse. Vi er helt avhengig av et godt samarbeid etatene imellom. Sammen er vi sterke. I det daglige samarbeider vi i Arbeidstilsynet med flere etater. Vi har hyppigst kontakt med politiet, skatteetaten og brannvesenet, men også samarbeid med Mattilsynet, kemner, kommunenes byggesaksavdelinger, NAV m.fl. Samarbeidet foregår på flere plan. I det daglige samarbeider vi ved å gå ut sammen på tilsyn. I tillegg har vi strategiske diskusjoner rundt aktuelle problemstillinger, miljøer og trender som vi ser er under utvikling. Vi informerer hverandre og har en dialog om hva den enkelte etat kan bidra med i bekjempelsen av ulovlige forhold.

Samarbeidet oppleves som svært nyttig og konstruktivt og helt avgjørende for et godt resultat. Imidlertid ser vi at etatene er ganske ulike i sin tilnærming til de problemstillingene som sosial dumping og svart arbeid fører med seg. Noen etater er svært operative og har lang erfaring i å være ute på stedet. Andre etater er tradisjonelt vant med å innhente informasjon skriftlig og behandle denne på sine kontorsteder.

Vi må ta inn over oss at målgruppen vår i stor grad opererer under myndighetenes radar, arbeidstakerne er ikke registrert noen steder og oppsøker nødig offentlige kontorer. Mange arbeidstakere kan arbeide i årevis i Norge uten å være kjent av offentlige myndigheter. Dette må vi som tilsyns- og kontrollmyndigheter ta konsekvensen av og oppsøke målgruppen der den befinner seg. Vi kan ikke skjule oss bak våre kontorpulter, til det er utfordringene for store ute i felten.

Hittil ser vi at samarbeidet mellom etatene på lokalt plan har vært noe personavhengig. Vi har vært avhengige av nøkkelpersoner som har hatt et særlig engasjement vedrørende ar-

beidsinnvandring og problemstillinger knyttet til dette. Etterhvert ser vi nå viktigheten av at samarbeidet systematiseres og forankres godt på overordnet nivå i hver enkelt etat.

Fungerer våre metoder og virkemidler? En av våre utfordringer er hvordan vi skal bruke våre metoder for tilsyn samt gjøre bruk av gjeldende regelverk på en slik måte at dette er hensiktsmessig – også i saker om sosial dumping. Sakene om sosial dumping kjennetegnes ved at virksomhetene er i stadig bevegelse,

Sosial dumping påvirker i høyeste grad arbeidslivet generelt i Norge

mange har ingen reell fast adresse i Norge. Det opereres ofte med fiktive adresser som oppgis til myndighetene. Virksomhetene er i bevegelse innad i Norge, men minst like utfordrende er at de beveger seg ut og inn av landet i løpet av svært kort tid. I løpet av den tiden det tar å saksbehandle våre saker etter gjelden-

de saksbehandlingsregler i forvaltningsloven og arbeidsmiljøloven, kan både arbeidsgiver og arbeidstaker være forsvunnet fra landet. Spørsmålet er om lovverk og tilsynsmetoder er tilpasset de utfordringene vi møter i arbeidet med sosial dumping.

Har sosial dumping betydning for norske arbeidstakere og arbeidslivet generelt i Norge?

Det hender at vi hører følgende påstand: «Det kan ikke være nødvendig at utenlandske arbeidstakere skal ha samme lønns- og arbeidsforhold som norske arbeidstakere. De tjener likevel betydelig mer her enn de ville gjort i sine hjemland». Det er absolutt ikke slik at lav lønn og dårlig arbeidsmiljøstandard kun angår de som opplever det. Tvert i mot, det settes en standard som sprer seg raskt i arbeidslivet. Erfaringen fra tilsyn med sosial dumping viser at hele bransjer preges av mange useriøse virksomheter. Som eksempel på standardsenking kan nevnes at mange norske arbeidstakere erfarer at standarden på toalett, garderobe og spiserom på byggeplasser har gått betraktelig ned de siste årene.

Sosial dumping påvirker i høyeste grad arbeidslivet generelt i Norge.

Utfordringen med å gå på tilsyn er åpenbare. Her kommer ikke inspektørene inn på en arbeidsplass, men inn i noens hjem – arbeidstakernes private sfære. Dette er fullstendig ukjent terreng, vi vet ikke hva som venter oss. Vi erfarer jevnlig at innkvarteringen har en standard som er langt fra tilfredsstillende, både hva gjelder renhold, orden, hygiene, størrelse, bygningstekniske forhold, branntekniske forhold og så videre. Foto: Arbeidstilsynet.

Tekst: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM / Kilde og illustrasjoner: **Arbeidstilsynet**
// kenneth.didriksen@politiet.no

Nye arbeidsmiljøforskrifter

47 blir til enklere 6

Forskriftene til arbeidsmiljøloven var mange og dannet et til dels uoversiktlig terreng å bevege seg i. I den nye regelverksstrukturen er antallet arbeidsmiljøforskrifter nå redusert fra 47 til 6, og det er etablert en ny måte å finne frem i forskriftene på.

Før var kravene til arbeidsmiljøet spredt i flere forskrifter. Disse er nå samlet og satt i sammenheng. Hensikten har vært å gjøre det enklere for arbeidsgivere å holde oversikt over hvilke

sent eller leverandør, forskrifter med andre myndigheter og forskrifter som regulerer arbeidstid eller kontraktsforhold. Internkontrollforskriften, byggherreforskriften og maskinforskriften er derfor ikke definert som arbeidsmiljøforskrifter i denne sammenhengen.

Bestemmelsen i 47 tidligere forskrifter er nå videreført i følgende seks nye forskrifter:

- forskrift om organisering, ledelse og medvirkning
- arbeidsplassforskriften
- forskrift om utførelse av arbeid
- forskrift om tiltaks- og grenseverdier
- produsentforskriften
- forskrift om administrative ordninger

Det er også utarbeidet kommentarer til alle forskriftene, som enten kan lastes ned som pdf-fil fra arbeidstilsynets nettside, eller bestilles i trykt format.

Endringene og systematikken. Hovedsakelig gjelder de samme kravene – men nå

er de gjengitt i en ny struktur og plassert hvor de naturlig passer inn. Videre er bestemmelser som regulerer samme forhold, slått sammen. Arbeidstilsynet forteller at endringen kommer som følge av den nye arbeidsmiljøloven av 2005.

Kravene i de nye arbeidsmiljøforskriftene følger stegene i arbeidet.

1. Både *før* en aktivitet starter og *mens* den pågår, stilles det krav til medvirkning, risikovurdering, opplæring, informasjon, planlegging og tilrettelegging av arbeidet (*forskrift om organisering, ledelse og medvirkning*).
2. Deretter stilles det krav til utforming av arbeidsplassen (*arbeidsplassforskriften*).
3. Så stilles det krav til gjennomføring av arbeidet (*forskrift om utførelse av arbeid, og forskrift om tiltaks- og grenseverdier*).

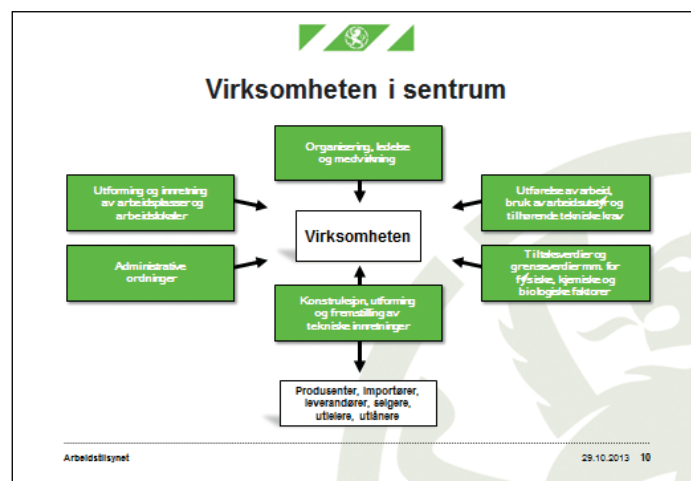
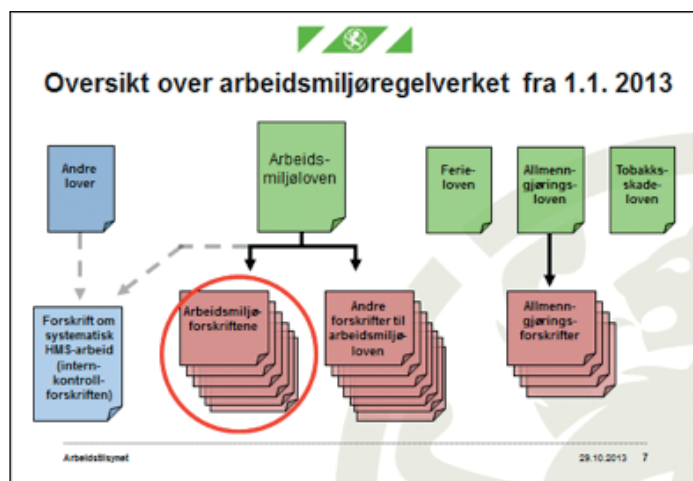
Dette skal bidra til et systematisk og helhetlig HMS-arbeid og gi en bedre oversikt over regelverket.

Hovedsakelig gjelder de samme kravene – men nå er de gjengitt i en ny struktur og plassert hvor de naturlig passer inn

krav som er aktuelle for sin virksomhet, følge regelverket og jobbe systematisk med HMS.

Forskriftene som inngår i den nye strukturen, er de som regulerer HMS på arbeidsplassen og der arbeidsgiver er pliktsubjekt, de såkalte arbeidsmiljøforskriftene.

Forskriftene som er holdt utenfor, er de som setter produktkrav og som retter seg mot produ-

Tekst: spesialist **Pauline Verheij**, EcoJust
// pauline.verheij@ecojust.eu

Hva foregår i vår bakgård?

– Ulovlig handel med ville dyr i Europa

Noen nylige tilfeller av smugling av ville dyr i Europa viser at vi er berørt av tjuvjaktkrisen i Afrika og smuglingen av ville dyr til Asia. Slik smugling kan være mer utbredt enn noen kanskje ønsker å tro.

På verdensbasis blomstrer den ulovlige handelen med ville dyr som aldri før. Ville bestander av elefanter, neshorn, tigre og mange andre arter pattedyr, fugler og reptiler står i fare for å bli utryddet på grunn av intensiv, storstilt ulovlig jakt og smugling. Denne ulovlige handelen næres av en sterkt økende etterspørsel etter eksotiske villdyr i Asia. Det kommer stadig mer dokumentasjon på at organiserte kriminelle grupper i Afrika og Asia er tungt involvert i smugling av ville dyr, en virksomhet med liten risiko og høy fortjeneste. Videre bidrar tjuvjakt på elefanter i Afrika for elfenben til væpnede konflikter, og i så måte utgjør slik ulovlig jakt en trussel mot internasjonal sikkerhet. Dette stormangrepet vekker stor offentlig bekymring og opprører folk, også i Europa. Folk flest, og mange ansvarlige myndigheter, synes å være av den oppfatning at tjuvjakt og smugling av ville dyr stort sett er et problem i Afrika og Asia. Men det er dokumentert at det også foregår i Europa.

Smugling av horn fra neshorn. For noen år siden oppstod det et rykte i Vietnam om at en høytstående vietnamesisk myndighetsperson hadde brukt horn fra neshorn som medisin, og blitt kurert. Det er nok ikke noe hold i ryktet, for horn fra neshorn består av keratin, det samme som våre fingernegler. Ryktet fikk imidlertid fryktelige konsekvenser, for det gav et kraftig hopp i etterspørselen etter slikt horn i Vietnam. Etterspørselen førte til en rekordstor økning i ulovlig felling av neshorn i Sør-Afrika og smug-

ling av horn fra hele verden, også EU. Prisen på horn fra neshorn er nå høyere enn gullprisen (\$ 55 000 per kilo), så det er ikke rart at smuglingen har tiltatt til de grader.

Mens man i Afrika dreper levende neshorn, så er profitthungrige kriminelle i Europa ute etter gamle horn i antikvitetsforretninger og private samlinger. Takket være godt analysearbeid i EUROPOL ble det i 2010 avdekket at medlemmer av en irsk organisert kriminell gruppe, Rathkeale Rovers, drev med tyveri og ulovlig oppkjøp av horn fra neshorn over hele Europa.¹ På tross av publisiteten omkring denne smuglerbanden og museenes foranstaltninger foregår tyveriene av horn fra neshorn fremdeles. Det er nylig

Hvis det ikke har vært noen tyverier av slike horn i Norge enda, er det å forvente at de vil komme

registrert tilfeller i Portugal (mars 2013)², UK (april 2013)³ og Irland (april 2013).⁴ Hvis det ikke har vært noen tyverier av slike horn i Norge enda, er det å forvente at de vil komme. Mediene har nylig meldt at Rathkeale Rovers skal være svært aktive i Norge, for å nevne én ting.⁵

Også andre grupper og enkeltpersoner i Europa driver nå med ulovlig handel og smugling av horn fra neshorn:

Om forfatteren:

Pauline Verheij er spesialist på kriminalitet rettet mot ville dyr og innehaver av EcoJust (et konsulentfirma i Nederland som yter strategisk rådgivning til frivillige organisasjoner og myndigheter angående håndhevelse av (internasjonalt) regelverk om ville dyr, www.ecojust.eu).

Denne artikkelen er basert på åpne kilder og forfatterens egne erfaringer med villdyrkriminalitet siden 1995.

- I 2012 avslørte tsjekkiske myndigheter at vietnamesiske borgere bosatt i Tsjekkia rekrutterte tsjekkiske borgere til å skyte neshorn i Sør-Afrika under dekke av å ha fellingstillatelse og frakte hornene til Tsjekkia. Hornene ble så sannsynligvis smuglet til Vietnam.⁶
- I februar 2013 beslagla nederlandske myndigheter fem horn fra neshorn (anslått verdi EUR 125 000) og pågrep to personer som hadde forsøkt å selge hornene.⁷
- I mars 2013 ble to kinesiske passasjerer fra Frankrike pågrepet i Shanghai for smugling av horn fra neshorn og elfenben (anslått totalverdi USD 800 000).⁸

Smugling av elfenben. La oss nå gå videre til elfenben. Alle som leser aviser, er klar over at det foregår nedslaktning av elefantbestander i Afrika. Titusener drepes ulovlig hvert år, og hvis dette fortsetter, kan elefanten bli utryddet fra Afrika innen ti år. Hyppige beslag av flere tonn støttenner fra elefant i havner i Asia vitner om det store omfanget av denne ulovlige handelen. Den sofistikerte fremgangsmåten tyder på at organiserte kriminelle nettverk står bak.

De enorme elfenbenspartiene fraktes til Asia med skip, som oftest går direkte fra Afrika. Men også via Europa smugles uante mengder, både med båt og fly. For eksempel beslaglegger belgisk tollvesen hyppig elfenben og andre deler av ville dyr fra Asia (eksempelvis skjell fra skjelldyr, sjøhester og reptilskinn), både i pakkepost og fra kinesiske passasjerer som reiser fra Afrika til Kina via Europa. Det er også mulig at EU er endelig destinasjon for noe av elfenbenet. Belgisk tollvesen fant i april 2013 17 kilo elfenben i bagasjen til en kinesisk passasjer som var på vei fra Kongo til Romania.⁹

Kartlegginger av handel med ville dyr på Internett har videre vist at det ikke bare er asiater som har sansen for elfenben. Et prosjekt i regi av INTERPOL om handel med elfenben på Internett i 2012 avdekket en betydelig virksomhet. Prosjektet analyserte 660 elfenbensannonser fordelt på 61 nettsteder i ni ulike land i en toukersperiode. Totalvekten på det annonserte elfenbenet ble anslått til 4 500 kilo, til en totalverdi av nesten EUR 1,5 millioner.¹⁰

I mars 2013 skjedde det noe ganske forbløffende på naturhistorisk museum i Paris, en hendelse som illustrerer den pengegalenskapen som har fått mange til å prøve seg på villdyr-kriminalitet: En mann hakket en støttann av en utstilt elefant, et eksemplar som hadde tilhørt Ludvig den 14.¹¹

Sære ting skjult i biler. Det er velkjent at fraværet av grensekontroll i EU har gjort det enklere å smugle alle slags ulovlige varer, samt mennesker. Ville dyr er intet unntak. I flere EU-land har etterforskning av saker om ulovlig handel med ville dyr vist at dyrene ofte smugles inn i EU på steder der grensekontrollen er svakest,

Et foruroligende funn ble gjort i februar 2013, da en vietnamesisk mann ble pågrepet i Tsjekkia med en sekk tigerknokler i bilen

og derfra fraktes videre med bil til destinasjoner over hele EU.

I februar 2013 var det en sak i Nederland som peker mot slik smugling. Under en rutinekontroll i Nederlands sydligste fylke, Limburg (som grenser til Tyskland og Belgia), fant grensepolitiet en sekk med apedeler i bilen til en kongolesisk mann. Grensepolitiet gjorde det makabre funnet da de undersøkte bak i bilen

og oppdaget en sekk der det stakk fram to apehender.¹² Det er ikke fastslått hvor apedelenes stammet fra, men det er sannsynlig at de var smuglet fra Afrika til Europa med fly. Som kjent anses apekjøtt og kjøtt fra andre ville dyr fra Afrikas skoger som en delikatesse av afrikanere. Smuglingen av apekjøtt fra Afrika er høyst bekymringsfull, ikke bare med tanke på bevaring av arter, men også fordi slikt kjøtt kan være befestet med smittsomme sykdommer. Man mistenker for eksempel at HIV ble spredd fra aper til mennesker gjennom inntak av apekjøtt.¹³

Et annet foruroligende funn ble gjort samme måned, februar 2013, da en vietnamesisk mann ble pågrepet i Tsjekkia med en sekk tigerknokler i bilen.¹⁴ Mannen hevdet at knoklene var til eget bruk, for å lage medisiner. I Vietnam brukes tigerknokler til å lage lim. Sannsynlig-

Ulovlig handel med truede dyr utgjør ikke bare en fare for truede dyrearter, men også en mulig helse- risiko for mennesker.

Foto: Dutch Police/ Netherlands Food and Consumer Product Safety Authority (NVWA).

Kriminalitet rettet mot ville dyr henger sammen med andre former for kriminalitet, som bedrageri, hvitvasking og korrupsjon.

Foto: Dutch Police/ Netherlands Food and Consumer Product Safety Authority (NVWA).

vis stammet knoklene fra en tiger som hadde levd i fangenskap, antageligvis i en dyrepark eller et sirkus. Hendelsen dokumenterer at det foregår ulovlig handel med dyr som har levd i fangenskap, en virksomhet som i de aller fleste tilfeller ikke blir avslørt.

Hvorfor bør vi være bekymret? Det er talende at de fleste eksemplene på ulovlig handel med ville dyr nevnt over skjedde i løpet av samme tidsperiode på noen få måneder. Og dette er bare et lite utvalg av saker som ble omtalt i media. Disse hendelsene viser klart at det foregår smugling av ville dyr rett foran nesen på oss. Det ville være en tabbe å tenke at Norge ikke er berørt. For en grundig drøfting av ulovlig handel med ville dyr i Norge viser jeg til professor Ragnhild Sollunds nylig publiserte, meget gode avhandling om smugling og ulovlig handel

med dyr. Basert på kartlegging og intervjuer av spesialister på området i norsk politi avdekker Sollund at ville dyr blir smuglet inn i Norge, og at handelen med ville dyr i Norge er knyttet til det globale markedet for ville dyr.¹⁵

Ulovlig handel med ville dyr utgjør ikke bare en fare for truede dyrearter i Norge, Europa og på andre kontinenter. Den utgjør en mulig helserisiko for mennesker, som hendelsen

med smugling av apekjøtt illustrerer. Kriminalitet rettet mot ville dyr henger sammen med andre former for kriminalitet, som bedrageri, hvitvasking og korrupsjon. Det at kriminelle organisasjoner er involvert, ikke bare i Afrika og Asia, men også i Europa (for eksempel irske og vietnamesiske gjenger), utgjør dessuten en trussel mot rettsstatsprinsippet i alle berørte land.

Titusenvis av elefanter og neshorn drepes ulovlig hvert år, og hvis dette fortsetter kan artene bli utryddet innen kort tid.

Foto: The Environmental Inspectorate of the Czech Republic.

FOTNOTER

1. Pressemelding fra EUROPOL: <https://www.europol.europa.eu/content/press/europol-and-ireland-identify-organised-crime-group-active-illegal-trading-rhino-horn-9>
2. <http://www.algarveresident.com/0-52026/algarve/valuable-rhino-horn-thefts-from-coimbra-museum>
3. Se for eksempel: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-22200051>
4. Se for eksempel: http://www.huffingtonpost.com/2013/04/18/national-museum-of-ireland-theft-rhino-horns-stole-from-storage_n_3107924.html
5. *Asfaltbandenes blodige hemmelighet*, Dagbladet 26. juni 2013: http://www.dagbladet.no/2013/05/14/nyheter/innenriks/asfaltbandene/travellers/organisert_kriminalitet/27163429/. Se også: *Norway to hide*: Sunday World.com, 20th June 2013: <http://www.sundayworld.com/top-stories/crime-desk/norway-to-hide.algarve/valuable-rhino-horn-thefts-from-coimbra-museum>
6. Tolkning og iverksettelse av konvensjonen, Neshorn: Rapport fra CITES' sekretariat til partenes 16. konferanse, CoP16 Doc. 54.2 (rev. 1): <http://www.cites.org/eng/cop/16/doc/E-CoP16-54-02.pdf>
7. Se nyhetsmelding på nederlandsk: <http://www.vwa.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/2030365/>
8. Se for eksempel: http://www.china-daily.com.cn/china/2013-03/21/content_16330986.htm
9. Nyheter fra belgisk tollvesenet på flyplasser, CITES 12/2013, 29/04 2013.
10. Project WEB: an investigation into the ivory trade over the internet within the European Union. INTERPOLs miljøkrimprogram, februar 2013, tilgjengelig via www.interpol.int.
11. Se for eksempel: <http://www.guardian.co.uk/world/2013/mar/31/chainsaw-man-stealing-elephant-tusk-paris-museum>
12. Se nyhetsmelding på nederlandsk: <http://nos.nl/artikel/484123-dode-aap-op-achterbank-gevonden.html>
13. Se for eksempel: <http://www.newscientist.com/article/dn6239-bushmeat-trade-breeds-new-hiv.html#UdM7cz5NtwU>
14. EcoJust blogg: *Tiger trade in the EU?*: <http://www.ecojust.eu/tiger-trade-in-the-eu/>
15. Sollund R. (2013) *Animal Trafficking and Trade: Animal Abuse and Species Injustice*, i R. Walters, D. Westerhuis and T. Wyatt Emerging Issues in Green Criminology, Exploring Power, Justice and Harm. Critical Criminological Perspectives. Palgrave Macmillan, United Kingdom.

Tekst: overingenør **Alf Helgeland**, Arbeidstilsynet / Foto: **Arbeidstilsynet**
// alf.helgeland@arbeidstilsynet.no

Aksjon i skjærgården

For første gang har Arbeidstilsynet, politiet, skatteetaten, godt hjulpet av Kystvakten, samlet ressursene sine og gjennomført kontroll av privat bygging i skjærgården.

Onsdag 26. juni 2013 gikk Arbeidstilsynet, politiet og skatteetaten ombord på kystvaktskipet KV Nornen. Tøktet skulle vare i en uke, og målet var å kontrollere skjærgården fra Telemark i Øst til Søgne i Vest-Agder. Etatene har etablert et godt samarbeid med Kystvakten.

– Vi har nå samlet ressursene fra de ulike etatene og får gjennomført uanmeldte tilsyn i skjærgården på en effektiv måte, sier Alf Netland Helgeland, overingenør i Arbeidstilsynet Sør-Norge. Aksjonen er todelt. Vi viser oss frem og håper på at dette kan bidra til allmennpreventiv forebygging. I tillegg møter vi virksomheter og arbeidstakere som vi ikke treffer på tradisjonelle byggeplasser. I alt ble over 70 virksomheter kontrollert og det ble gitt 76 pålegg etter brudd på arbeidsmiljøloven.

Forurensing og manglende id-kort.

Politiet gjennomførte avhør og anmeldte flere virksomheter for ulovlig brenning av bygningsavfall ute i skjærgården. Skatteetaten traff på virksomheter som ikke var registrerte, og hvor mistanke om svart arbeid ble bekreftet. Arbeidstilsynet avdekket flere usikrede byggeplasser hvor det ble gitt stansingsvedtak. Det var også

Alle som jobber på en bygge- og anleggsplass, skal ha et eget id kort for bygg- og anleggsbransjen

et stort antall arbeidstakere som ikke kunne fremvise id-kort.

Alle som jobber på en bygge- og anleggsplass, skal ha et eget id kort for bygg- og anleggsbransjen. Om ikke arbeidstakeren har id-kort, kan ønsket om å «jobbe svart» være grunn for at arbeidsgiveren ikke har registrert arbeidstakeren i AA-registeret. Dette registeret må arbeidstakere være registrert i for å kunne søke om id-kort. Dette er et godt eksempel på tiltak som effektivt utestenger useriøse aktører i bygg- og anleggsbransjen.

Samarbeidet var så vellykket at et nytt tokt ble gjennomført i slutten av august 2013, og går alt etter planen, blir samarbeidet videreført i 2014 og et større område langs kysten vil bli kontrollert.

Lettbåt på vei tilbake til moderskipet KV Nornen, som fraktet oss og mannskapet langs kysten.

Politiet gjennomførte avhør og anmeldte flere virksomheter for ulovlig brenning av bygningsavfall ute i skjærgården.

Lettbåten fra Kystvakta ble brukt for å frakte Arbeidstilsynet, politiet og skatteetaten ut på de ulike byggeprosjektene i skjærgården. Fv.: Torvild Selås, HMS-koordinator i Agder politidistrikt, to offiserer fra Kystvakten, Kristian Sødal, Jurist ved Arbeidstilsynet Sør-Norge.

Tekst: politimester **Rune Bård Hansen**, Vestfold politidistrikt / Foto: oppsynsmann **Haakon B. Haaverstad**, Statens naturoppsyn, Hvaler
// rune.bard.hansen@politiet.no

Færder nasjonalpark – En milepæl i norsk vernehistorie

Nøtterøy og Tjøme har vært svært populære feriesteder for «Bade-gjestene fra Oslo» i mer enn 150 år. Befolkningen mer en tidobles i sommersesongen. I august i år ble Færder nasjonalpark opprettet i dette området. Dermed er en betydelig del av Vestfolds vakre og egenartede skjærgård blitt nasjonalpark.

Ved kongelig resolusjon av 23. august 2013 ble Færder nasjonalpark opprettet. Dermed er en betydelig del av Vestfolds vakre og egenartede skjærgård blitt nasjonalpark. Parken dekker ca. 340 kvadratkilometer av kystnaturen, og omfatter rundt 15 kvadratkilometer øyer og 325 kvadratkilometer sjøareal i Nøtterøy og Tjøme kommuner.

Nøtterøy og Tjøme er to store øyer man kommer til med bro fra Tønsberg sentrum til Nøtterøy og ny bro videre til Tjøme. Øyene har vært svært populære feriesteder for «badegjestene» fra Oslo i mer enn 150 år. Befolkningen mer en tidobles i sommersesongen.

Det følger av verneforskriften § 1 at formålet med nasjonalparken er:

«å bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslo-fjord med særlig vekt på landskap, naturtyper, arter og geologiske forekomster på land og i sjø og som er uten tyngre naturinngrep.

Formålet med nasjonalparken er videre å ta vare på

- representative økosystemer med variasjonsbredden i naturmangfold, herunder arter, bestander, naturtyper, geologi og økologiske prosesser
- det opprinnelige skjærgårdslandskapet og det marine miljøet, herunder kulturminnene på land og i sjø

1. Gjesteavna på Østre Bolærne var godt besøkt under åpningen. / 2. Oppsynsmann Haakon B. Haaverstad og politimester Rune B. Hansen

- *et undersjøisk landskap med variert bunntopografi og med stor variasjon i marine naturtyper, herunder ålegraseng, større tareskog, bløtbunnsområder i strandsonen og skjellsandområder*
- *viktige naturtyper som kystfuruskog, rik sumpskog og edelløvskog, strandenger og strandsumper på østre del av Sandø og Mellom Bolæren*
- *en lite påvirket kystskog på Vestre Bolæren, som viser en stor grad av variasjon i utforming og artssammensetning*
- *leveområder for flere truede arter herunder kammarimjelle, kjempestarr og flatøsters*

Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

Nasjonalparken inneholder en lang rekke natur- og miljøverdier og erstatter en rekke mindre naturreservat, landskapsvern- og plantefredningsområder. Det skjer dermed en vesentlig forenkling og samordning av fredningsregelverket idet mer enn 20 forskrifter og bestemmelser oppheves.

Spesielt og sårbart skjærgårdslandskap. Naturlandskapet er et resultat av arbeidet som de enorme ismassene utførte i kvartærperioden. Området er særlig rikt på geo-

logiske formasjoner dannet av is og hav, som rundsua (glattskurte, avrundede former i fast fjell), svaberg og sigdbrudd (isskuringsstriper med halvmånehakk), jettegryter (syllindrisk grop i fast fjell) og en rekke andre plastiske former i berget. I tillegg er det flere markerte strandvol-

Nasjonalparken har flere viktige hekkeområder for sjøfugl, og det er innført ferdselsforbud i hekketiden på noen av holmene

ler. På rombeporfyryene i nord kan du finne rauker (bratte frittstående steinclipper eller fjell) og brenningshuler (grotter dannet av brenningenes arbeid langs kysten). På Sandø finnes et stort og karakteristisk flyvesandområde.

Viktig område for biologisk mangfold. Nasjonalparken har flere viktige hekkeområder for sjøfugl, og det er innført ferdselsforbud i hekketiden på noen av hekkeholmene. Dette er gjort for å skjerme fuglene mot forstyrrelser i denne sårbare livsfasen. Det blir en viktig jobb for Vestfold politidistrikts båtpatrulje og Statens

naturopsyn (SNO) å føre oppsyn med hekkeholmene.

Området har en rik og mangfoldig planteflora og insektsfauna. Det finnes rødlistede planter som kammarimjelle, gul hornvalmue, kjempestarr og jordbærkløver. Nasjonalparken er også hjem for de kritisk truede sommerfuglartene okerdværgmåler og prikkroutevinge. Det finnes også sjeldne og truede sopparter.

Sjøbunnen. Sjøområdene i nasjonalparken er svært varierte, fra gruntvannsområdene i skjærgården ut til de dype sjøområdene mot Skagerak. I de grunne områdene er det store tareskoger og frodige ålegrasenger som er viktige oppvekstområder for fisk. På dypet har vi et spennende sjøbunnslandskap med store fjellkløfter og flate bløtbunnsområder. Variasjonen gir grunnlag for et mangfoldig dyre- og planteliv på sjøbunnen. Området er svært populært blant dykkere, med flere interessante vrak.

Friluftsliv. Færder nasjonalpark er et av landets viktigste områder for kystnært friluftsliv, og store arealer er sikret som friluftsområder. Nasjonalparken egner seg blant annet godt for kajakkpadling og er også attraktiv for båt- og fotturer. Det er flere kyststier og kystledruter i nasjonalparken og dens nærområder. Muligheten for variert friluftsliv er viktig både for fastboende og hytteeiere på Nøtterøy og Tjøme.

3

3. Båtkortesjens fartøy til kai under åpningen.

Nærheten til Tønsberg by og til områdene rundt Oslo medfører også stort besøk.

Landbruk. Fra gammelt av har det vært mye beitedyr på øyene i parken, og fortsatt er det beitedyr på en del av øyene. Dette er viktig for å forhindre gjengroing av kulturlandskapet og sikre viktige naturtyper med mange sjeldne og truede plante- og dyrearter. Av øyene som inngår i parken er det bare Søndre og Nordre Årøy og Bjerkøy som har fast bosetting i dag. Bosettingen er ikke en del av nasjonalparken.

Kulturminner. På land finnes det gravrøyser, steingjerder, rydningsrøyser og historiske kulturlandskap med beiter, slåttemarkar og historiske bygninger. Dette er dokumentasjon om aktivt bruk i mange hundre år. Den fredede fyrstasjonen Færder fyr på øya Tristein og det gamle, fredede fyrmiljøet på øya Store Færder ligger innenfor nasjonalparken. Det samme gjelder den såkalte Grevestuen på øya Mellom Bolæren, som er en av landets eldste jaktstuer. Hytta ble i sin tid satt opp av grevskapet Wedel Jarlsberg. På Mellom Bolæren ligger også et dystert krigsminne; en fangeleir for russiske krigsfanger fra andre verdenskrig. Leiren var nærmest en dødsleir for fanger som var for svake til å arbeide. De tre Bolærene-øyene har vært brukt av forsvaret og stengt for allmenn ferdsel opp til nylig. Ved frigivelsen av øyene har

Som politimester vil jeg gjøre alt jeg er i stand til for at opprettelsen av parken også skal bety et oppsving for politidistriktets satsing på bekjempelse av miljøkriminalitet og naturoppsyn

allmennheten fått nye, særpregede og interessante områder å boltre seg på.

Fremtidig forvaltning og kriminalitetsbekjempelse. Et styre vi bli oppnevnt for nasjonalparken av Miljøverndepartementet. Det vil bli sammensatt av politikere fra Nøtterøy kommune, Tjøme kommune og Vestfold fylkeskommune. Permanente stillinger knyttet til nasjonalparken vil komme på plass når nasjonalparkstyret er etablert og vi kjenner innholdet i det kommende statsbudsjettet. Når styret er på plass, vil det bli oppnevnt et rådgivende utvalg for nasjonalparken. Utvalget vil ha en rådgivende rolle overfor styret og styrets sekretariat.

Statens naturoppsyn vil få ansvaret for oppsynet i parken sammen med blant annet fiskerioppsynet og Vestfold politidistrikt. Som

politimester vil jeg gjøre alt jeg er i stand til for at opprettelsen av parken også skal bety et oppsving for politidistriktets satsing på bekjempelse av miljøkriminalitet og naturoppsyn. Forhåpentligvis vil det tilflyte noe midler som kan brukes til fruktbart samarbeid mellom SNO og politiet. Politidistriktet har en svært formålstjenlig politibåt og personell med høy kompetanse. Utfordringen er å finne ledige midler som kan benyttes til å øke den daglige bruken av båten og til å utvide båtenes operasjonsperiode vår og høst.

Jeg ønsker alle lesere av Miljøkrim velkommen til en ny og praktfull nasjonalpark i Vestfold.

Styremedlemmer

Miljødirektoratet har oppnevnt et styre for nasjonalparken: Per E. Johansen fra Vestfold fylkeskommune, ordfører Roar Jonstang og kommunestyrerepresentant Astrid Gundersen fra Nøtterøy kommune, ordfører John Marthiniusen og kommunestyrerepresentant Monica Hofer Hagen fra Tjøme kommune. Det er også oppnevnt personlige vararepresentanter for hvert styremedlem.

Tekst: veterinær **Mirjam Hauke Tonnesen** / Faksimiler: finn.no & dyrenett.no
// mihto100@gmail.com

Svindel med kjæledyr på nettet

De siste årene har omsetning av dyr over Internett eksplodert. Det finnes mange nettsteder i Norge som har egne annonsesider for kjæledyr, og det er svært vanlig at folk starter kjøp av hund, katt, hest og fugl via slike annonser.

De siste årene har omsetning av dyr over Internett eksplodert. Det finnes mange nettsteder i Norge som har egne annonsesider for kjæledyr, og det er svært vanlig at folk starter kjøp av hund, katt, hest eller fugl via slike annonser.

Dette markedet har selgere med uærlige hensikter visst å utnytte. I verdensmålestokk regner man med at halvparten av alle annonser der dyr averteres til salgs omhandler enten smuglede dyr, stjalne dyr eller direkte svindel. Ofte er det lett å se om en annonse er svindel, men noen annonser er så godt laget at det like gjerne kan være snakk om kamuflerte smuglerannonser.

Hvordan avsløre en svindelannonse?

- Bildene er svært tiltalende og «nusselige»
- Dyrene er rimelige eller gratis og adopteres gjerne bort.
- Språket er ofte «Google-norsk», det vil si at det er brukt et oversettelsesprogram.
- Dersom et telefonnummer eller navn er oppgitt, er disse falske og umulig å oppspore. Eneste kontakt er per e-post.
- Når man svarer på annonsen, viser det seg at dyret er i utlandet og må sendes med fly. Den nye eieren får dyret gratis mot å betale for transport.
- Betalingen skal vanligvis skje via betalingsformidlingsaktører (*Money Transfer*), ofte til en mottaker i Kamerun.

Bildene i en svindelannonse er som regel kopiert fra nettet. De har svært høy «nusselighetsfaktor» og appellerer særlig til yngre kjøpere. Prisen er også forledende. Kjøper skal «bare» betale frakt tilbake til Norge, for eksempel 3 000–4 000 kroner. I e-post-svaret eller brevet

kjøper mottar etter å ha initiert et kjøp, får kjøper ofte en sørgelig historie med sykdom og død i familien, eller en melding fra en misjonær som har tatt hunden sin med til Kamerun, men ikke får den inn i landet. Budskapet som blir presentert er at hunden må avlives dersom ingen kan ta den tilbake til Norge. Her er det mange varianter. Andre ganger opplyses det at hundeeieren har et viktig arbeid i andre land som gjør at han må sende dyret tilbake til Norge. Annonsernes «Google-norsk» og åpenbare feil gjør at annonsene ofte får ufrivillig komisk karakter. Eksempler er når eieren jobber på Svalbard og opplyser at han vil sende de søte små valpene tilbake på grunn av klimaet eller fordi det er problemer med rabies i Norge. Man forstår da at den som har

I den senere tid har man sett at svindlerne har blitt langt mer profesjonelle og i tillegg truende

laget svindelannonsen har tatt utgangspunkt i forholdene der han bor, for eksempel i Kamerun.

I den senere tid har man imidlertid sett at svindlerne har blitt langt mer profesjonelle og i tillegg truende. De klipper og limer fra norske annonser, og det er ofte ikke mulig å se at annonsene er svindel. Det blir da det første e-post svaret eller brevet kjøper får på grunnlag av annonsen som avslører at det er svindel. Svindlerne er gjerne så svake i engelsk at Google-oversettelsene av og til blir nærmest uforståelige.

Om forfatteren:

- født i 1949
- uteksaminert ved Norges veterinærhøgskole i 1976
- mange års klinisk praksis på Vestlandet
- mastergrad i parasittologi fra Universitet i Pretoria i 2002
- ansatt i Mattilsynet siden 2004
- har hatt svindel med dyr som hobby de siste tre årene

Det har også kommet en betydelig økning av svindelannonser på Facebook i 2013. Falske profiler legger ut samme typen annonser som de vi ser på vanlige nettstedene og annonseplasser. Svindlerne er blitt svært profesjonelle i utformingen av profilene sine, og de legges inn i svært mange grupper. Administrator eller ansvarlig for gruppene bryr seg enten ikke eller vet for lite om hva slags profiler dette er. Ofte er det ikke mulig å få fjernet annonsene. Tar noen til orde for at det er svindel, blir vedkommende gjerne blokkert ut fra Facebook-gruppen.

Hvordan foregår svindelen? Svindelen gjennomføres gjerne ved at kjøper svarer på annonsen og får en e-post tilbake som er både lang og innholdsrik. Her et typisk eksempel:

«God kveld beklager for sent svar, har jeg vært på jobb siden morgenen, og bare har ledig tid nå til å svare på alle kjøpere.

Mitt navn er Danfalia Manuela, født og oppvokst i Finland, og akkurat nå er jeg bare kom på Svalbard til å følge opp min forskningsprogram, vil jeg være på Svalbard i 2 år. Jeg kan ikke være i stand til å holde denne valper på Svalbard, jeg var egentlig ikke klar over at Svalbard var virkelig altfor kaldt og ikke bra for levende dyr. Jeg ønsker å selge dem alle, inkludert foreldre. Am spør bare 4000 kr for hver Chihuahua valp og ber 8000kr for begge valper.

Mine valper er høyt utdannede som gjør dem godt sosialiserte til barn, voksne og andre hjem dyr. De er godt vaksinert, veterinær kontrollert, kommer med god stamtavle, har en valp pass og også kommer sammen med en helse garanti for inntil ett år. De er så lydig, elsker å leke og hoppe rundt, er så rolig og følg kommandoer. De vil sette et smil i ansiktet på bare ett sekund, disse valpene er en av de beste valpene du noen gang kan

Jeg vet du blir lurt på hvordan jeg kommer til å sende valpen til deg, vil jeg sende valpen til deg med fly som tar bare tre timer å nå dine

nærmeste flyplass i Norge, kan jeg også arrangere et hjem levering så at valpen er levert rett på ditt hjem. Hver valp koster totalt 4000kr inkludert transport, betaler du 2500kr for transport og 1500kr rettet til meg eieren av valpen. ha en god titt på bildene, fra dag én til å presentere,

Der sitter det profesjonelle folk som snakker brukbart engelsk, og i bakgrunnen høres ofte hundebjeffing som skal gi inntrykk av at man er kommet til en karantenestasjon

identifisere dem ved navn, se på de tre siste bildene og la meg vite hvilket blant dem du liker. Ønsker også å informere deg om at jeg har gitt ut Elina, så må du gjøre et valg mellom Melin og Casinto. Melin er kvinner og Casinto er mann.

Håper å lese fra deg snart, Danfalia Manuela»

Denne e-posten inneholder alt som er typisk for dyresvindel. Merk hilsenen «Håper å lese fra deg snart». Det er fingeravtrykket til en opprinnelse i Vest-Afrika. Når det gjelder svindel med dyr, snakker vi om Kamerun.

Dersom man svarer på e-posten begynner en evig runddans. Kjøper har spørsmål som svindleren ofte ikke skjønner eller har vanskeligheter med å svare på. Hun vet egentlig ikke så mye om dyret hun vil gi bort, og svarene tilbake blir ofte meningsløse. Etter hvert kommer det en e-post fra transportselskapet man skal betale til, gjerne fra en hotmail-, yahoo- eller gmail-adresse som er ikke sporbare. Selskapet har også gjerne falske nettsider som er stjålet fra store internasjonale transportbyråer. Et tips er å alltid Google disse adressene, for

resultatet kan bli 10 sider med svindelannonser over hele verden. Kjøper får informasjon om at transportbyrået har sitt finansielle hovedkvarter i Douala, Kamerun, og transporten skal betales via Western Union. Et telefonnummer til flyplassen i Kamerun kommer etter hvert. Der sitter det profesjonelle folk som snakker brukbart engelsk, og i bakgrunnen høres ofte hundebjeffing som skal gi inntrykk av at man er kommet frem til en karantenestasjon.

Den videre gangen i svindelen er videre stort sett den samme for alle typer dyresvindel. Kjøper får opplyst at et bur er gått i stykker, valpen trenger veterinærhjelp, den må stå i karantene over helgen og at en forsikring må betales. Likevel slik at kjøper skal få tilbake beløpet straks valpen er levert. På dette stadiet har gjerne prisen kommet opp i 15 000–20 000 kroner. Stadig nye ting skjer og alt koster penger. Av de verre eksemplene vi har erfaring med, var en kjøper som betalte 4 000 kroner for å få valpen ut av karantene i Oslo. Kjøper fikk da opplyst at valpen hadde rabies, men veterinærene ville la den gå dersom de fikk pengene raskt.

Kjøpere som blir utsatt for svindel møter gjerne opp på Gardermoen for å hente dyret de har kjøpt og hjulpet ut av diverse problemer. De har fått konkrete opplysninger om tidspunkt og hvilket fly dyret ankommer med, men det er ingen dyr om bord. Kjøperen henvender seg da som regel til vakthavende grensevetterinær, som skånsomt forteller at apekatten/hunden/papegøyen/katten aldri vil komme, og at det hele er svindel. Da kan kjøperen ha tapt 30 000–40 000 kroner.

Den ydmykende samtalen med Mattilsynets vakthavende grenseveterinær, er gjerne første gang kjøper har vært i kontakt med noen ang. handelen. En telefon til en veterinær eller Mattilsynet før de startet kjøpsprosessen, ville antageligvis fått dem til å ikke gjennomføre noe kjøp. Tar man kontakt med veterinær eller Mattilsynet vil man få opplyst at det fins valper som

Eksempel på klipp-og lim. Originalannonsen til venstre og svindelkopien til høyre.

kan fraktes fra Svalbard og at Savannah-katt F1 og F2 er strengt forbudt å importere til Norge. Hvis det var mulig ville det uansett vært alvorlig

(...) men snart blir han truet/lokket til å sende også disse pengene videre

miljøkriminalitet. Veterinærer vet også at det er forbudt å holde aper og slanger i fangenskap. En kort telefonsamtale kunne altså ha spart kjøperne for store tap.

Hvorfor lar folk seg lure? I utgangspunktet tror jeg det er en blanding av kjærlighet og grådighet. Noen forelsker seg rett og slett i bildet av dyret, og de sparer kanskje 15 000 til 20 000 kroner på å adoptere mirakelet. Når den første summen er betalt, blir det lettere å fortsette enn å avbryte. Da taper man i hvert fall pengene. Svindlerne er flinke til å manipulere, og de vet hvilke knapper de skal trykke på. Det er de yngste og de eldste som er mest utsatt. De har gjerne lite erfaring med hvor kyniske noen miljøer er, de har liten kunnskap eller evne til å orientere seg på Internett og dessuten ofte liten interesse for å følge med i nyhetene.

Som eksempel kan nevnes en 15 år gammel gutt som ser en annonse på Finn.no om en ung hund som skal gis bort i forbindelse med flytting. Han tar kontakt og får en hyggelig e-post tilbake. Det avtales overlevering noen dager fram i tid. Det eneste eieren ber om, er at han skal sette inn en annonse på Finn.no om en annen hund som skal selges, for mobilen hans er gått i stykker.

Gutten skriver e-post til Finn.no og spør om det er greit å sette inn annonse for andre. Han får e-post tilbake om at det er OK, og han set-

ter inn annonsen. Svarene sender han videre til hundeeieren. En pensjonist er interessert i denne hunden, og svindelen er i gang.

Pensjonisten betaler og betaler. Etter mange tusen kroner får han beskjed fra svindleren om at noen av pengene skal betales tilbake, og han ber om kontonummer. Nå kommer det penger inn på mannens konto, gjerne en god del tusen. Han er blitt et såkalt «muldyr». Kort tid etter mottar han trusler eller blir lokket til å sende også disse pengene videre.

Jeg har vært i kontakt med mange mennesker som har opplevd liknende ting. En gang fikk en ung jente en e-post med bilder av mennesker som var torturert ihjel, og beskjed om at dette ville skje med henne dersom hun ikke betalte. En annen gang forsikret en 18 år gammel jente meg om at hun hadde fått en valp som lovet i annonsen, hvilket var helt utenkelig etter det jeg visste om saken. Jeg ringte henne, men hun holdt hardnakket på at hun ikke var blitt svindlet. ØKOKRIM ringte også, men hun holdt fortsatt på at handelen var gjennomført uten problemer og at hun hadde mottatt en valp. Først da jeg sendte henne en link til en liknende sak, sprakk hun. Dette var noen få dager før jul, og hun hadde lånt 30 000 kroner fra venner.

Hvordan unngå å bli svindlet? En velkjent metode for å gjennomføre svindelen er å be kjøper benytte seg av profesjonelle aktører ved betalingen/oppkjøpet, eksempelvis *Money Transfer*-aktører. Dette er betalingsformidlingsaktører som etter hvert er etablert i de fleste norske byer og tettsteder. Da vil selgeren/svindleren kunne ta ut pengene kontant i eget land, uten at de går via en konto. Vi har sett andre metoder også, for eksempel betaling via norsk bankkonto til utenlandsk bankkonto, eller at svindleren har opprettet norsk bankkonto.

I forbindelse med et svindelforsøk, må du derfor være obs på:

- **Språket i annonsen.** Ord som «mannlig», «kvinnelig», «pottetrent» og så videre, er typisk svindelord. Søk straks opp e-postadressen på Google. Dersom denne kommer opp med mange annonser, gjerne på flere språk, er dette høyst sannsynlig en svindelasresse.
- **Dyret som ikke kan spores opp.** Dyret er ikke der det forventes å være på basis av opplysningene i annonsen, og du får ikke se dyret. Svindlerne bryter kontakten dersom man insisterer på å treffe dyret eller hente det selv.
- **Avsender:** Telefonnummer som oppgis, er enten falske eller går til andre land. Vær oppmerksom på numre som begynner med +4470. Det er et engelsk «Forwarding Number» der eieren kan sitte hvor som helst i verden. Vær også oppmerksom på telefonnumre som begynner på +237. Det er landnummeret til Kamerun.
- **Annonsesvar:** Sky alle annonsesvar som har den minste forbindelse med Kamerun. Denne type svindel med kjæledyr kalles «Kamerun-svindel», med god grunn.
- **Personopplysninger:** Oppgi ALDRI kontonummer. Godtroende valpekjøpere har oppgitt kontonummer i tro om å få valpen etter betalingen. Svært snart kommer det en e-post fra svindlerne med trusler om alvorlige represalier dersom ikke disse pengene umiddelbart overføres. Dessverre blir du ansvarlig for pengene du har sendt videre når politiet kommer på besøk.
- **«Transferbanker»:** Hvis dyret eller noe annet dere har kjøpt skal betales via en «transferbank», må dere dobbeltsjekke. Bruk bare en «transferbank» dersom dere kjenner mottakeren godt. Be om hjelp og råd fra banken før betaling. Eksempel på en «transferbank» er Western Union.

Tekst: førstestatsadvokat **Harald L. Grønlien**, Rogaland statsadvokatembeter
// harald.gronlien@statsadvokatene.no

Fiske og seismikk

Arealkonflikt

Fiskerinæringen og petroleumsnæringen er to viktige næringer for Norge. Begge er i stor grad brukere av samme areal. God sameksistens er viktig, slik at begge næringene kan utøve sin virksomhet. I det følgende beskrives konfliktdependende ordninger og regelverk. Her har også strafferetten en funksjon.

Seismikk er en geofysisk undersøkelsesmetode som brukes til å kartlegge geologien i undergrunnen. Seismikk er nødvendig for leting etter olje og gass, men brukes også under utbygging og drift av felt. Lydbølger sendes fra havoverflaten ned i undergrunnen. Disse reflekteres og fanges opp av mottakere i kabler. Det meste av innsamlede data er såkalt 3D-seismikk. Det slepes da inn til 16 parallelle kabler etter fartøyet. Disse har oftest en lengde på 3–8 kilometer. Et slikt slep kan ha en bredde på flere hundre meter, og gir fartøyet vesentlig redusert manøvreringsevne.

Fiskeriaktivitet. Arealkonflikt kan oppstå med havgående fiskefartøy og i forhold til alle redskapstyper. Arealkonflikt har særlig oppstått i forhold til sesongfiskerier hvor det høstes av fisk som finnes konsentrert i spesielle områder og tidsrom.

Seismikk kan påvirke fiskebestanden og fiske på ulike måter. Fiskeegg, yngel og larver kan bli skadet eller drept av lydenergien fra seismikkaktivitet. Dette har ikke slikt omfang at det av den grunn er lagt restriksjoner på seismiske undersøkelser. Seismikkskyting kan også skremme bort fisk. Dette kan påvirke

gytevandringens mønster. Dette søkes ivarett ved å tilpasse tidspunkt for seismisk aktivitet. Utøvelse av fiske kan også påvirkes direkte som følge av at fisk skremmes av lyd fra seismikkskyting. Det er gjort få undersøkelser av skremmeeffekt og resultatene varierer fra art til art.

En undersøkelse gjennomført av Havforskningsinstituttet på Nordkappbanken i 1992 viste redusert trålfangst i en avstand fra seismikkfartøyet på 18 nautiske mil. I andre undersøkelser har avstanden for skremmeeffekt vært atskillig mindre.

Konfliktdependende tiltak. Det er iverksatt ulike tiltak for å gi grunnlag for god sameksistens, blant annet:

- Seismisk aktivitet skal meldes til Oljedirektoratet 5 uker før oppstart. Meldingene sendes på høring til blant annet Fiskeridirektoratet (fiskerifaglig vurdering av forventet fiskeriaktivitet) og Havforskningsinstituttet (ressursbiologisk vurdering). Dette kan medføre fraråding, pålegg om utsettelse eller stansing.
- Melding om visse typer fiskeriaktivitet til Kystvaktentralen på Sortland. Disse opplysningene er tilgjengelige for de

som skal samle seismiske data.

- Forrangsregler (ressursforskriften § 5 og havressursloven § 24).
- Krav om fiskerikyndige på seismikkfartøy (jf. ressursforskriften § 6). Se nærmere om dette nedenfor.
- Sporing av seismikkfartøy (satellittsporingssystemer og ferdsskriver).
- Kystvaktens tilstedeværelse (jf. kystvaktloven § 24).
- Kommunikasjon mellom næringene.
- Sivilrettslig erstatning (se petroleumsloven § 8-2 første ledd). Det er en egen erstatningsnemnd som behandler krav som følge av beslaglegging av fiskefelt. I 2012 foretok de utbetaling i 13 saker.
- Straffebestemmelser.

Byggende på meldinger fra fiskerikyndige var det i 2012 ti hendelser relatert til seismikkfartøy og fiske. Eksempler på slike er kollisjon, kollisjonskurs og seiling over faststående fiskebruk.

Nærmere om forrang – sentrale regler.

Hvor et fiskefartøy er i aktivt fiske eller redskap er satt ut i sjøen før det seismiske fartøyet har startet undersøkelsen, er det særlig to bestemmelser som er sentrale. Den ene er ressursfor-

skriften § 5 første ledd:

«Fartøy som foretar seismisk undersøkelse, skal holde forsvarlig avstand til fartøy som driver fiske og fra faststående og flytende fiskereds- skap. Særlig aktsomhet skal utvises når større ansamlinger av fiskefartøy observeres.»

Fagmyndighet for denne bestemmelse er Oljedirektoratet.

Den andre sentrale bestemmelse er havres- sursloven § 24:

«Den som kjem til haustingsfelt der rei- skapar er sette ut, skal gjere seg kjend med kvar reiskapen står. Alle skal fare fram slik at haustingreiskapar ikkje vert skadde eller utsett for fare. Det er forbode å hindre eller øydeleg- gje høvet til hausting med skyting, støy eller anna utilbørleg framferd. Departementet kan gje nærare reglar om manøvrering av fartøy og framferd på haustingsfelt.»

Fagmyndighet er her Fiskeridirektoratet. Fiskeridirektoratet har vurdert at hensynet til skremmeeffekt er et relevant moment i forstå- elsen av havressursloven § 24. Oljedirektoratet har vurdert at hensynet til skremmeeffekt ikke er omfattet av petroleumverket.

Straffesaker. Antall straffesaker har vært få. I de fleste av disse har skremmeeffekt vært tema. Disse er henlagt på bevisets stilling. I noen tilfeller har fiskeren fått sivilrettslig erstat- ning hvor straffesaken er henlagt på grunn av bevisets stilling.

Det er utferdiget tre forelegg for andre typer forhold.

For en tid tilbake ble en seismikkansvarlig på et seismikkfartøy (party chief) og en fiske- rikyndig begge ilagt forelegg for overtredelse av havressursloven § 61 jf. § 24 første og annet ledd. Det ble lagt til grunn at de medvirket til at det ble utført seismisk aktivitet så nær garnene til et fiskefartøy i Barentshavet at deler av gar- nene ble overkjørt og skadet. De fikk bøter på henholdsvis 20 000 kroner og 10 000 kroner. Begge foreleggene ble vedtatt.

Etter petroleumsloven § 10-18 jf. ressurs- forskriften av 18. juni 2001 § 5, skal fartøy som foretar seismiske undersøkelser ha fiskerikyn- dige om bord når det er nødvendig av hensyn til fiskerivirksomheten i området. Den fiskerikyn- dige skal informere om eventuell fiskeriaktivitet i området, herunder for eksempel hva som særlig preger de ulike redskapsgruppenes driftsmønster, fartøybevegelser og faststå- ende redskaper. Den fiskerikyndige skal bidra i kommunikasjonen mellom seismikkfartøyet og fiskefartøy i området. Han skal ha en rådgivende funksjon overfor skipets ledelse, og ledelsen for undersøkelsen på fartøyet. Det er et krav at han skal være om bord i selve seismikkfartøyet. Sommeren 2012 skulle fartøyet «Geo Pasific» foreta seismiske undersøkelser sør i Barents- havet. Den fiskerikyndige skulle settes om bord fra et mindre følgefartøy. Dette ble forhindret som følge av dårlig vær. Det ble likevel startet seis-

miske undersøkelser. Kystvakten anmeldte for- holdet. Foretaket fikk i august 2013 et forelegg på 300 000 kroner. Forelegget er vedtatt.

Fremover. Mengden av seismisk innsamling har vært klart økende de senere år. Det samles seismikk fra nye områder og det blir foretatt nye undersøkelser hvor seismikkdata tidligere er innhentet. Mange av de nye områdene er viktige for fiskeri. Det er ingen felles definisjon av konflikt eller hendelse. Regelverket gir store rom for tolkning. Dette medfører særlige utfordringer for politi- og påtalemyndighet ved arbeid med straffesaker som har utspring i arealkonflikt.

Les mer...

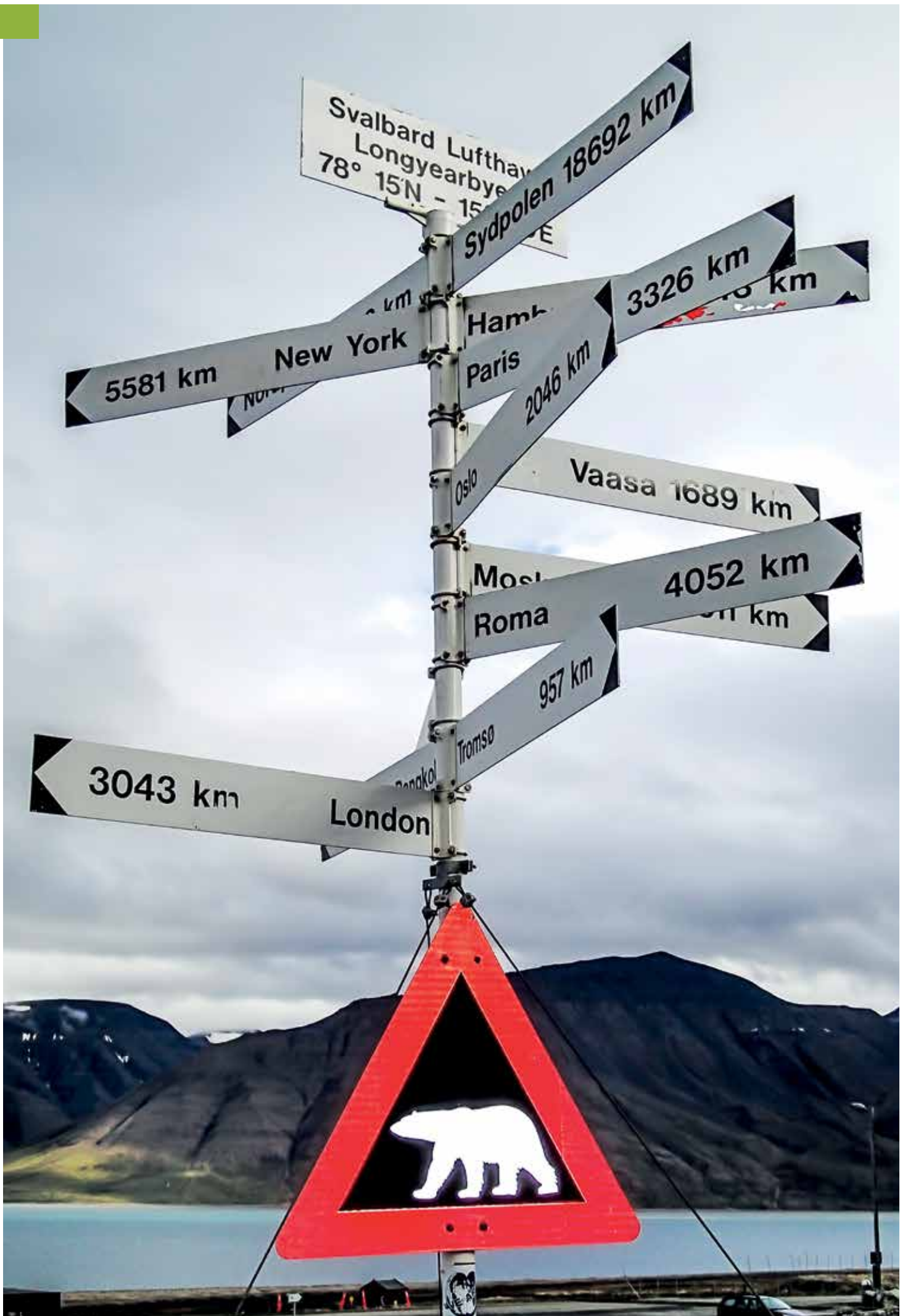
...om dette temaet på nettsidene til Norsk olje og gass:

<http://www.norskoljeoggass.no/no/virksomheten/Miljo/Fisk-og-Seismikk/Fisk-og-Seismikk-2013/>

Bildet under er hentet fra en presen- tasjon av Stein Ove Isaksen (2008)

Seismikk: 3D og 4D

Tekst: assisterende sysselmann **Lars Erik Alfheim**, Sysselmannen på Svalbard / Foto side 41-42: **Sysselmannen**
// l.alfheim@statsadvokatene.no

Sysselmannen på Svalbard

Tre isbjørner felt i år

Når isbjørn blir skutt på Svalbard, skjer det nesten alltid som følge av at den som skyter, er redd for selv å bli drept av isbjørnen. Litt misvisende kan vi kalle det for nødverge – «misvisende» fordi isbjørnen ikke har rettsstridsevne (straffeloven § 48) – den er ikke et menneske. Likevel har det festet seg en forenkling om at skytteren da handler i nødverge.

Dette er ikke egentlig problematisk, men når jeg snakker med journalister etter slike isbjørnangrep, lurer jeg på om ikke de tillegger isbjørnen litt for mange menneskelige egenskaper. Jeg får spørsmål som:

- Hva skulle isbjørnen inne i hytta?
- Hvorfor angrep isbjørnen?
- Var den sulten?
- Var den sint?
- Hadde den tannverk?
- Hadde den gått seg bort?

Jeg synes derfor det er greit å nevne at isbjørnen først og fremst er et rovdyr. Dens foretrukne kost er sel, men den kan spise hva som helst. Den jakter fortrinnsvis på eller ved havisen, men kan treffes overalt på Svalbard. Ved en overflyvning Sysselmannen gjorde i 2011, observerte vi isbjørn ved en av de høyeste fjelltoppene på Edgeøya, øst på Svalbard.

Isbjørnen er et av få rovdyr som betrakter mennesker som bytte. Isbjørnen trenger ikke føle seg truet eller skremt for å angripe mennesker.

Isbjørnen kan altså jakte på mennesker, men når det er sagt, så har vi svært få rapporterte tilfeller av dette. De fleste isbjørnene blir skremt av mennesker, men de er også nysgjerrige av natur. Isbjørnen beveger seg ofte lydløst, og ikke så helt uvanlig oppsøker den også mennesker. Likevel trekker den seg oftest unna uten at man engang merker at den har vært i nærheten. Noen isbjørner vandrer over store avstander hvert år: litt på Svalbard, litt på Frans Josefs land, litt i iskanten – mens andre igjen er mer stedbundne og holder seg i den samme

fjorden på Spitsbergen år etter år.

Hyttevika, sydøst på Spitsbergen, er på ingen måte et hyttefelt, slik en journalist fra en hovedstadsavis fremstilte det da hun ringte meg om isbjørnen som ble skutt der 24. mars 2013. Hyttevika heter Hyttevika fordi det er en hytte der – i et ellers øde landskap.

Det var en hannbjørn på litt over 300 kilo som gikk til angrep denne dagen. Bjørnen hadde i flere år hatt tilhold akkurat i dette området, og var i godt hold. Den slo seg inn gjennom et vindu på kortenden av hytta. Med hodet og forlabbene inne i hytta forsøkte den å komme helt inn. De to som overnattet på hytta, forsøkte først å skremme bjørnen, både med signalbluss og ved å kaste gjenstander på den, men bjørnen

de involverte når isbjørn blir skutt. Det foretas også obduksjon av isbjørnen. Denne saken viste at de to ikke hadde gjort noe galt, og den ble henlagt som intet straffbart forhold.

Kort tid etter, 18. april, ble en yngre hannbjørn (kun 119 kilo) skutt i Isbukta, sørvest på Spitsbergen. Denne gangen var det to turister som skulle gå Spitsbergen på langs, som ble overrasket av isbjørn. Selv en liten isbjørn utgjør en reell og alvorlig trussel mot mennesker som den angriper. (Bjørnen som drepte et menneske på Platåfjellet i Longyearbyen i 1995 veide for eksempel «bare» om lag 80 kilo).

Skigårerne prøvde først å skremme isbjørnen med signalpistol både fra 100 og 50 meters avstand, men den lot seg ikke skremme. De hadde også med seg to hunder, men isbjørnen lot seg heller ikke skremme av disse. Den begynte så å sirkle inn skigårerne og gå i angrep, og da den var 18 meter unna dem, ble den skutt. Også denne saken ble etterforsket, og, som for episoden i Hyttevika, konkluderte vi etterforskningen med at det ikke var skjedd noe straffbart denne gangen heller.

Selv om det er trist hver gang en isbjørn blir skutt og drept, så er det dessverre noe som kan skje fra tid til annen. I 2012 hadde vi ingen hendelser hvor isbjørn ble drept av mennesker.

Den siste hendelsen hittil i år skjedde på Edgeøya i begynnelsen av september. En isbjørn var skutt med bedøvelsespil og merket av forskere fra Norsk Polarinstitutt (NP), som driver kartlegging og overvåking av isbjørn. Den

Selv en liten isbjørn utgjør en reell og alvorlig trussel mot mennesker som den angriper

ga seg ikke, og de to var redde for at den ville klare å komme seg helt inn. Hadde den klart det, ville mest sannsynlig den ene eller begge to blitt alvorlig skadet eller i verste fall mistet livet. Den ene tok da fram en revolver og skjøt ett skudd mellom øynene på bjørnen. Den rykket til, rygget ut fra vinduet og segnet om.

Rutinemessig oppretter vi sak og avhører

7. september var NP-forskerne tilbake over det samme området i helikopter. Isbjørnen de hadde merket et par dager tidligere, lå da urørlig, og den ble konstatert død. Selv om dette ikke var en situasjon hvor isbjørn var skutt i forbindelse med angrep på mennesker, etterforsket vi saken på vanlig måte.

Det viser seg at det er en viss dødelighet

blant isbjørn ved bruk av bedøvelsesmiddel. Dødeligheten ved bruk av det medikamentet som NP her brukte, er på om lag 1:1000. Obduksjonen av isbjørnen viste imidlertid at den kort tid før den var bedøvet, hadde spist seg helt full på reinsdyrfett. Magesekken og spiserøret var sprengfulle. Etterforskningen konkluderte med at disse to omstendighetene sammen med

at isbjørnen ble plassert med hodet høyere enn kroppen da forskerne forlot den, gjorde at den ikke fikk frie luftveier og ikke selv klarte å flytte seg nok til ikke å bli kvalt. Også denne saken ble henlagt som intet straffbart forhold, men NP er bedt om å se på rutinene sine for bedøving av isbjørn slik at vi unngår denne type hendelser i framtida.

1. Hyttevika fotografert mot nordvest.

2. Det siktede trodde var besøk skulle vise seg å være en isbjørn. Isbjørnen kommer med stor kraft i lysåpningen, slik at hytta knaker og rister. Etter flere forsøk på å jage den vekk avfyrer siktede ett revolverskudd mot bjørnen (rekonstruksjon).

3. Isbjørnen knekker kontant sammen og faller til bakken.

4. Den 300 kilo tunge hannbjørnen blir så fraktet bort i helikopter for obduksjon.

Tekst: politioverbetjent **Edgar Aasbo Nilsen**, Hedmark politidistrikt / Foto: **politiet**
// edgar.nilsen@politiet.no

Rovviltsak i Hedmark

Åstedsundersøkelse ble avgjørende for tiltale og straff

Mannen hevdet å ha handlet i nødverge for å beskytte hester på egen eiendom da han i oktober 2010 skjøt to skudd med hagle mot en brunbjørn i Løten. Kriminaltekniske undersøkelser ga funn på åstedet som ikke samsvarte med mannens forklaring til politiet. Dette ble grunnlag for tiltale og to runder i rettssystemet.

I et område med spredt bebyggelse i Løten kommune i Hedmark var en bjørn i begynnelsen av oktober 2010 blitt svært nærgående. Den var nærmest plagsom for lokalbefolkningen, og det kom flere meldinger om at den hadde vært inne på eiendommer og rotet i søppel. Det ble også funnet et dødt lam på innmark som kunne være drept av bjørnen. En søknad om fellingstillatelse på bjørnen ble i første omgang avslått, men etter anke ble det gitt fellingstillatelse 7. oktober 2010. Statens naturoppsyn (SNO) sendte personer ut i området for å forsøke å spore opp bjørnen.

Samme kveld, ca. klokken 21.30, fikk operasjonssentralen i Hedmark politidistrikt melding fra en representant i SNO om at det var skutt to skudd med hagle mot den aktuelle bjørnen ved en eiendom øst for Løten skytebane. SNOs representant hørte selv skuddene og kjørte til stedet.

Første enhet på åstedet. Tjenestemenn fra politiet rykket ut og kom i kontakt med SNOs representant og mannen som erkjente å ha avfyrt skuddene. Mannens hagle ble beslaglagt, og det ble opptatt en forklaring i form av en befaring på stedet. Mannen skal ha blitt gjort oppmerksom på bjørnen av et elgjaktlag som hadde observert den i området. Da han hørte lyder i skogen, løp han inn i huset og utstyrte seg med hodelykt og en halvautomatisk hagle, ladet med to patroner i størrelsen US nr. 6. Bjør-

nen skremte hestene på mannens eiendom, og han skulle deretter ha avfyrt det første skuddet stående på eiendommen mens bjørnen stod noen få meter utenfor gjerdet. Han mente at skuddet traff bjørnen, og han valgte derfor å ta opp forfølgelsen for å skyte ytterligere ett skudd for å avlive den skadeskutte bjørnen.

Artikkelforfatteren, kriminaltekniker ved Hedmark politidistrikt, ble kontaktet av politi-

Sporsikring og god dokumentasjon bidrar til å belyse saken på en objektiv måte for politiet, rettsvesenet og de involverte personene

patruljen for å vurdere strakstiltak og eventuelt tidspunkt for åstedsundersøkelse. Et søk etter bjørnen med en spesialtrent søkshund var planlagt tidlig neste morgen. Viktige spor stod i fare for å bli ødelagt av vær, vind og tråkk, og det ble besluttet at åstedet måtte undersøkes så snart det ble dagslys. Politipatruljen og SNO merket av posisjonene mannen oppga inder den umiddelbare befaringen. I tillegg merket de funnstedet for en tomhylse (haglpatron) i skogen og noen blodspor i veien.

Ressursbruk. Det var ikke åpenbart for alle at det kunne være så nødvendig å undersøke dette åstedet grundig. Mannen hadde tross alt erkjent å ha avfyrt skuddene. Mitt argument var at dette er saker som vekker sterke følelser hos mange, og at en nødvergesituasjon kan være vanskelig å vurdere ut fra taktiske opplysninger alene. Sporsikring og god dokumentasjon bidrar til å belyse saken på en objektiv måte for politiet, rettsvesenet og de involverte personene. Saken fikk stor oppmerksomhet i riksdekkende media og medførte stort engasjement i lokalbefolkningen.

Åstedsundersøkelsen. Åstedet ble undersøkt av politiførstebetjent Kjell Magnar Busk og meg selv. Med utgangspunkt i politipatruljens umiddelbare funn på åstedet søkte vi etter ytterligere spor som kunne si noe om hendelsesforløpet. Det ble funnet én tomhylse ved en traktorvei ca. 30 meter vest for mannens eiendom. Ca. 60 meter lenger inn i skogen ble det funnet ytterligere én tomhylse i nærheten av den samme traktorveien. Det aktuelle halvautomatiske haglgeværet fungerer på en slik måte at tomhylsene kastes ut automatisk ved avfiring. Med mindre tomhylsene ikke var blitt flyttet på etter skytingen kunne dette indikere at skuddene ikke nødvendigvis var avfyrt ved stedene som var påvist av mannen selv.

Patronhylser er vanskelig å finne i et stort skogsområde, og vi var heldigvis i den situasjonen at en godkjent våpenhund var tilgjengelig i politidistriktet. Våpenhunden er spesielt trent til å kunne finne våpen, våpendeler, patronhylser og annet som er besmittet med kontaminert krutt. Se eksempel på bevisføring av brukt haglpatron på åstedet på neste side.

Våpenhund. I den aktuelle typen haglpatroner ligger haglene i en haglkurv, også kalt plastforladning. Denne plastforladningen følger med haglene når et skudd avfyres. Å finne plastforladningene etter de to skuddene ble svært viktig fordi det kunne si noe om skytterens plassering og skyteretningen ved avfiringene. Små grå plastforladninger er vanskelig å finne i et stort skogsområde, og vi var heldigvis i den situasjonen at en godkjent våpenhund var tilgjengelig i politidistriktet. Våpenhunden er spesielt trent til å kunne finne våpen, våpendeler, patronhylser og annet som er besmittet med kontaminert krutt. Hundeføreren, politiførstebetjent Geir Ove Bakke, og hunden kunne etter relativt kort tid påvise de to plastforladningene, og disse ble målt inn i forhold til stedene hvor tomhylsene ble funnet. Dette var til uvurderlig nytte for de videre undersøkelsene, og et godt eksempel på tverrfaglig samarbeid.

Laboratorieundersøkelser. Prøveskyting med det aktuelle haglgeværet hos Kripos ga oss blant annet gjennomsnittlig avstand og retning for hylseutkast, samt retning og flygelengde for plastforladninger. Resultatet av disse undersø-

kelsene passet med at mannen kunne ha avfyrt skuddene fra de to områdene hvor tomhylsene ble funnet, noe som altså ikke samsvarte med hans forklaring.

Da brunbjørnen ble skutt i Gausdal sommeren 2011, ble den obdusert. Den hadde identisk DNA-profil med blodsporene som vi sikret på en vei i nærheten av skyteåstedet, og det ble også funnet 22 innkapslede hagl i bakre del av kroppen på den.

Tiltale. De kriminaltekniske undersøkelser viste at det første skuddet etter bjørnen ble avfyrt godt utenfor mannens eiendom (ca. 20 meter). På grunnlag av dette mente politiadvokat Henning Klauseie at det ikke handlet om nødverge, og statsadvokaten i Hedmark og Oppland tok ut tiltale mot mannen. Mannen ble tiltalt for brudd på naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd, jf. strl. § 49 «for å ha forsøkt å høste eller foreta annet uttak av naturlig villlevende dyr uten hjemmel i lov, eller for å ha påført unødig skade eller lidelse på slikt vilt».

Spor fra åstedet avgjørende i tingretten og lagmannsretten. I tingretten ble

mannen idømt 45 dagers betinget fengsel, en bot på 10 000 kroner og tap av retten til å utøve jakt og fangst i en periode på to år. I tillegg ble han dømt til å betale 5 000 kroner i saksomkostninger til det offentlige.

Mannen anket til lagmannsretten. Der ble han frifunnet for «forsøk på ulovlig uttak av naturlig villlevende dyr», men han ble dømt «for å ha påført vilt unødig skade eller lidelse». Den betingede fengselsstraffen og størrelsen på boten fra tingretten ble opprettholdt i lagmannsretten, men mannen ble der ikke dømt til tap av retten til å utøve jakt og fangst.

Ved bevisvurderingen har både tingretten og lagmannsretten lagt avgjørende vekt på de nevnte funn på åstedet, og dette var avgjørende i vurderingen av nødvergebestemmelsen i naturmangfoldloven § 17.

Kriminaltekniske undersøkelser ble altså avgjørende for tiltale og straff i denne saken. I neste sak kan kanskje de kriminaltekniske undersøkelsene bidra til å underbygge en påstand om nødverge. Objektiv dokumentasjon av tause vitner er viktig for rettssikkerheten. Altså å søke, samle og sikre spor som sannsynliggjør sakens sanne sammenheng, siktedes skyld så vel som skyldfrihet.

INTERPOL-operasjon

Ulovlig handel med elektronikkavfall i Europa og Afrika

LYON, Frankrike – I den første Interpol-operasjonen mot ulovlig handel med elektronikkavfall ble det beslaglagt over 240 tonn elektronikk og elektriske varer, og det ble igangsatt etterforskning mot omkring 40 selskaper som er involvert i alle sider av den ulovlige handelen.

Operasjon Enigma fant sted i november og desember 2012 som et samarbeidsprosjekt mellom politi, tollvesen, havnemyndigheter, miljøvernmyndigheter og kystvakt i sju land i Europa og Afrika. Formålet med operasjonen var å avdekke og ramme den ulovlige virksomheten med innsamling, resirkulering, utførsel, innførsel og frakt av elektronikkavfall som datamaskiner og fjernsyn med mer, med påfølgende dumping på fyllinger eller andre steder der det kan forårsake alvorlig skade på miljøet.

I Europa, der mye av avfallet som fraktes til utlandet antas å stamme fra, ble det gjennomført kontroller i store havner i Belgia, Tyskland, Nederland og Storbritannia. Afrika anses å være et bestemmelsessted, og det ble foretatt kontroller i havner i Ghana, Guinea og Nigeria. Nesten en tredjedel av kontrollene avslørte ulovlig elektronikkavfall.

Det ble gjennomført en rekke aksjoner, disse var samkjørt mellom landene som deltok i operasjonen. Blant annet beslagla belgiske myndigheter omkring 100 tonn ulovlig elektro-

nikkavfall, som ble sendt tilbake til Nederland. Informasjonen ble formidlet til etterretnings- og etterforskningsenheten ved miljø- og transporttilsynet, nederlandsk politi og påtalemyndighet.

Operasjon Enigma avdekket også nye skjulemetoder som benyttes av personer og selskaper som er involvert i ulovlig handel med elektronikkavfall. Disse opplysningene vil bidra til det politiarbeidet som gjøres internasjonalt

rasjon Enigma et nytt eksempel på Interpols kontinuerlige innsats mot alle former for forurensningskriminalitet over landegrensene,»sa David Higgins, sjef for Interpols miljøkriminalitetsprogram. «Mottakerlandene bærer en uforholdsmessig stor byrde med hensyn til elektronikkavfall, og vi ønsker å bistå dem mens de får på plass de nødvendige tiltak.»

«Bekjempelse av ulovlig handel med elektronikkavfall krever omfattende samarbeid mellom utførsels- og mottakerlandene. Operasjon Enigma har vist det internasjonale samfunn at det er stor vilje blant medlemslandene til å samarbeide om å bekjempe denne moderne trusselen mot miljøet og vår alles sikkerhet,» tilføyde Marco Araújo de Lima, operasjonssjef for miljøkriminalitetsprogrammet.

Operasjon Enigma er en del av Prosjekt Eden i miljøkriminalitetsprogrammet, et prosjekt som skal bistå landene med å håndtere smugling av ulovlig, farlig avfall over landegrensene ved hjelp av tverretatlige aksjoner og etterretningsstyrt arbeid.

Bekjempelse av ulovlig handel med elektronikkavfall krever omfattende samarbeid mellom utførsels- og mottakerlandene

for å bekjempe denne ulovlige virksomheten.

«Etter Interpols Operasjon Haz mot ulovlig transport av farlig gods i 2009 og 2010 er Ope-

Hva er EE-avfall?

Elektrisk og elektronisk avfall er alt som har gått på strøm eller batterier. Knappcellebatterier, batterier, vaskemaskiner, komfyrer, klokker, vaffeljern, strykejern, TV, radioer, tørketromler, stereoanlegg, video/foto, elektriske leker, lom-melykter, lysstoffrør, sparepærer, lyspærer, telefoner, mobiltelefoner, datautstyr og kabler, kjøleskap og fryser.

Kilde: Renovasjonsetaten

Tekst/foto: politioverbetjent **Kenneth Didriksen**, ØKOKRIM
// kenneth.didriksen@politiet.no

Figuren «Sittende jente» av kunstneren Arne Mæland ble stjålet 9. juli i år fra Joar Karl Parken som er tusenårsstedet i Ølen, Vindafjord kommune. Dette er eksempel på tyveri av kunst der meldingen, i form av et Object ID- skjema er registrert i ØKOKRIMs interne oversikt og også lagt ut på Interpols etterlysningsbase «Works of Art».

Oppfordring til politidistriktene – Send inn kunstsakene!

En dataløsning for registrering av stjalne kunst- og kulturminneobjekter vil være på plass i politisystemene om noen år. I mellomtiden forbereder vi oss ved å samle inn informasjon om så mange relevante saker som mulig.

Innsamlet materiale blir lagt inn en lokal oversikt vi har opprettet ved Miljøkrimavdelingen på ØKOKRIM. På den måten kan vi allerede nå forhåpentligvis bistå distriktene i arbeid med kunstkriminalitet, og arkene vil ikke være helt blanke når dataløsningen lanseres.

Den midlertidige oversikten, og senere også den permanente dataløsningen, som bygger på det internasjonale registreringssystemet Object ID (tidlige omtalt i Miljøkrim nr. 2#2013), gir tilstrekkelig informasjon til å etterlyse stjalne objekter blant annet via Interpols database. Ansatte i politiet kan finne nyttig informasjon om dette i KO:DE under fanen for Kunst- og kulturminnekriminalitet.

Hva er kunst? Hvor går så grensen for hva som defineres som kunst, og hva som ikke faller inn under denne betegnelsen? Det er nok en faglig og også folkelig diskusjon som vi ikke går inn på her. Vi sier derimot at kunst i alle uttrykk (bildende kunst, statuer, kunsthåndverk og lignende) som kan omsettes for mer enn ca. 20 000 kroner, er av interesse for vår oversikt. Ved kulturgjenstander støtter vi oss til definisjonen i § 2 i forskrift om utførsel og innførsel av kulturgjenstander. Er det tvil om gjenstanden kvalifiserer til å bli registrert, så bør tvilen her komme kunsten til gode og saken absolutt sendes inn til ØKOKRIM. Kunstgjenstander som publikum eller bedrifter/institusjoner ønsker

registrert og etterlyst, må på vanlig måte meldes stjålet til lokalt politi, som tar saken videre.

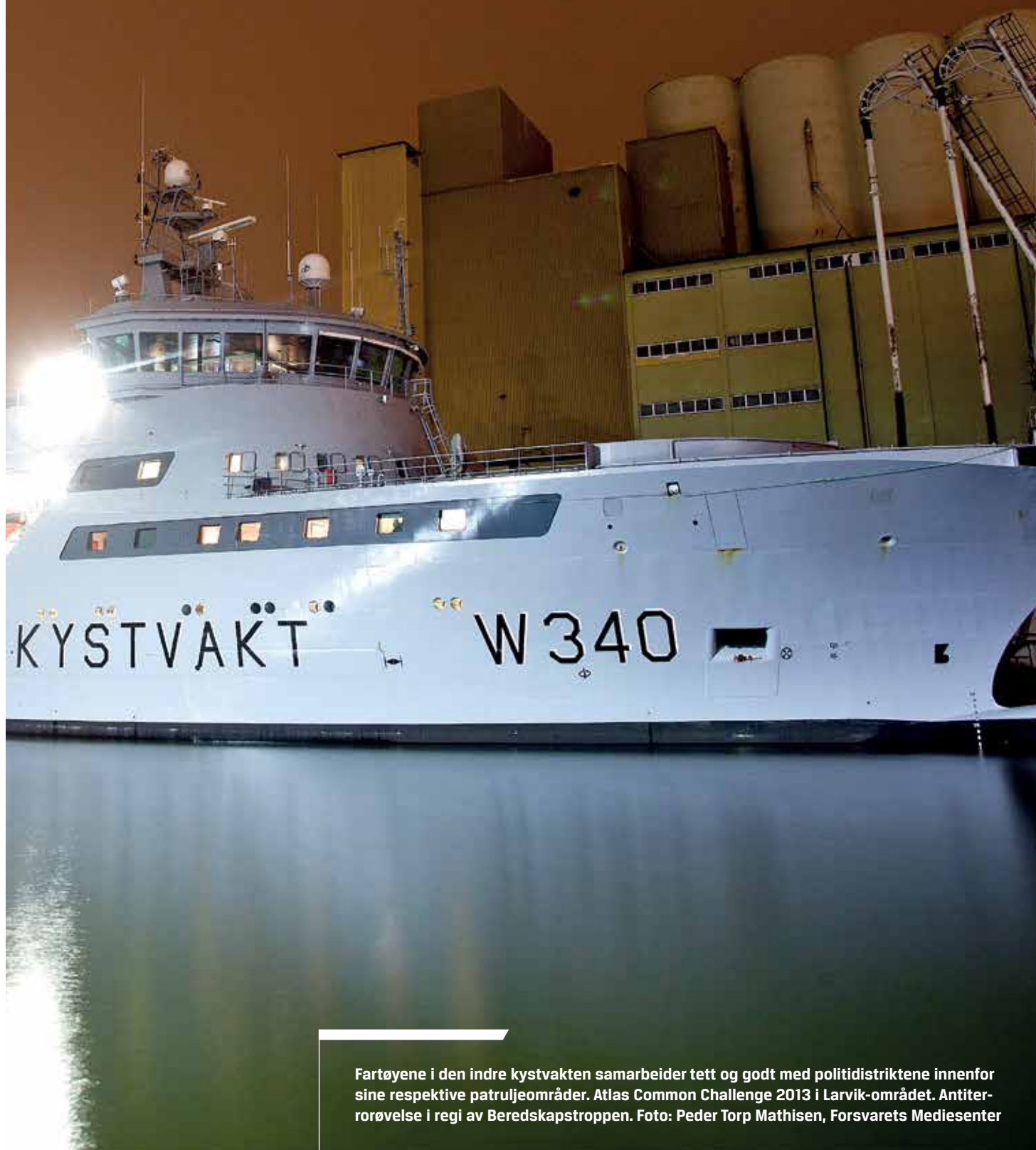
Oppfordringen fra ØKOKRIM til politidistriktene er derfor å sende inn informasjon om saker der kunst eller kulturminner er stjålet eller savnet. Vi er interessert i både nye og gamle saker, på den måten blir oversikten mest komplett.

Kontakt

Informasjon om relevante saker der kunst er involvert, sendes til undertegnede:
kenneth.didriksen@politiet.no

På besøk hos ØKOKRIM

Kystvakten på tokt

Fartøyene i den indre kystvakten samarbeider tett og godt med politidistriktene innenfor sine respektive patruljeområder. Atlas Common Challenge 2013 i Larvik-området. Antiterrorevelse i regi av Beredskapstroppen. Foto: Peder Torp Mathisen, Forsvarets Mediesenter

Tekst: kommandørkaptein **Jan Ole Finseth**, Kystvakten
// sjef.kvks@kystvakten.no

Kystvakten er en integrert del av Sjøforsvaret, og ble opprettet i 1977. Frem til 2012 var Kystvakten organisert i to skvadroner henholdsvis på Sortland og på Haakonsværn i Bergen. Sjefen for Kystvakten hadde da sete i Oslo.

Med virkning fra 1. januar 2012 ble sjefen for Kystvaktens stab, med unntak av Kystvaktens kompetansesenter og noen få andre stillinger, samlet på Sortland. Kystvakten driver i dag en moderne flåte bestående av 15 fartøyer. Seks av disse har de kystnære farvann som sitt operasjonsområde, mens de ni øvrige er havgående fartøyer. Om få år vil de eldste fartøyene bli erstattet med nye.

Kystvaktens oppgaver er nedfelt i kystvaktloven, som også gir Kystvaktens tjenestemenn begrenset politimyndighet. Oppgavene kan grovt inndeles i kontroll med fiske og fangst, miljøoppsyn, tolloppsyn og andre oppsynsoppgaver som håndheving av utlendingslovgivningen. I den daglige tjenesten samarbeider Kystvakten hyppig og godt med politiet innen alt fra grensekontroll på Schengens yttergrense, bekjempelse av fiskerikriminalitet, miljøkriminalitet og kulturminnekriminalitet, for å nevne noen områder. Fartøyene i den indre kystvakten samarbeider tett og godt med politidistriktene innenfor sine respektive patruljeområder. Politiet kan anmode om bistand fra Kystvakten enten ved planlagte aksjoner som kan program-

meres i Kystvaktens årsprogram, eller på ad-hoc-basis gjennom en telefon til Kystvaktens operasjonsavdeling på Sortland.

Kystvaktens langkurs er en del av Sjøforsvarets «Langkurs maritime operasjoner». Dette kurset har flere linjer innenfor de enkelte krigføringsområder i Marinen, eksempelvis overvannskrigføring, undervannskrigføring, luftkrigføring og så videre. Siden 1997 har vi også hatt en egen kystvaktlinje. Utdanningen varer i ett skoleår, der ca. halve tiden tilbringes på KNM Tordenskjold i felles undervisning med de øvrige linjene. Det resterende halve året er Kystvaktens kompetansesenter ansvarlig for, og dette halvåret benyttes til spesialisering innenfor fag som knyttet til kystvakttjenesten. Kurset har et meget bredt faglig spekter, og det legges stor vekt på relevant juridisk og politifaglig opplæring som skal gjøre våre offiserer skikket til å utøve den begrensede politimyndighet som tjenestemenn i Kystvakten har. Besøket ved ØKOKRIM var et ledd i en studiereise til Oslo hvor kurset besøkte Politidirektoratet og en del av politiets særorganer. Foruten besøket hos ØKOKRIM ble det også undervist og orientert ved Kripas, Politiets utlendingsenhet og Nasjonalt ID-senter.

Alle Kystvaktens samarbeidende etater bidrar også i utdanningen vår, slik at Kystvakten skal stå best mulig rustet til å yte en faglig god bistand til etater som Tollvesenet, Sjøfartsdirektoratet, Kystverket, Miljødirektoratet og Statens Naturoppsyn med flere.

For øvrig bygger kurset videre på den fiskerifaglige opplæringen våre offiserer får på vårt fiskeriinspektørkurs, som er en del av grunnutdanningen i Kystvakten. Gjennom en «fiskeriinspeksjon» arrangert som et rollespill avdekkes en rekke «brudd» på fiskeriiregelverket. Gjennom en hovedforhandling i «tingretten» blir saken belyst, og kursdeltakerne får god trening i å vitne i en rettsak. Mot slutten av kurset reiser vi til Svalbard hvor vi pleier å besøke Sysselmannen før vi embarkerer KV Svalbard for en innføring i isoperasjoner.

For å kunne bli vurdert som skipssjef i Kystvakten må man ha gjennomført en kursrekke som består av kystvakt grunnkurs på 10 uker, KV langkurs og et videregående fiskeriinspektørkurs på to uker. Siden oppstarten i 1997 har 76 elever gjennomført Kystvaktens langkurs før dette kullet. Ca. halvparten av disse er fortsatt i aktiv kystvaktjeneste, mens ca. 16 prosent er i tjeneste ved andre avdelinger i Forsvaret.

Årets langkurs har seks elever. På bildet ser vi fra venstre kommandørkaptein Jan Ole Finseth – sjef for Kystvaktens kompetansesenter, løytnant Bjørn-Ole Hansen, løytnant Lars André Johansen, løytnant Ørjan Bekken, fenrik Øyvind Andersen, fenrik Thomas Odd Longva og løytnant Øyvind Fagerheim. Foto: politioverbetjent Kenneth Didriksen, ØKOKRIM.

Tekst: politiinspektør **Kristen Ribe**, ØKOKRIM / Illustrasjonsfoto (fv.): **Justisdepartementet** / (fh.) **ØKOKRIM**
// kristen.ribe@politiet.no

Organisering i distriktene

Miljøkriminalitet til økoteamene?

Kompleksiteten i mange økonomiske straffesaker og behovet for særskilt kompetanse, medførte at det fra 2005 ble etablert egne økoteam i alle politidistrikt.

Økoteamene er tverrfaglige team hvor juridisk, politifaglig og økonomisk kompetanse er representert. I starten var det ingen krav om hvordan teamene skulle organiseres, men i sitt mål- og prioriteringsrundskriv for straffesaksbehandlingen i politiet for 2006 stilte Riksadvokaten opp følgende kriterier som avgjørende for velfungerende økoteam:

- tverrfaglig bemanning – med dyktige medarbeidere
- forankring i politidistriktets ledelse
- samlokalisering av personell
- klar ansvarsfordeling
- motivasjon av medarbeiderne, skjerming av medarbeiderressurser
- offensiv tenkning og målrettet handling i oppgaveløsningen
- gode samarbeidsrelasjoner med andre etater

Disse kriteriene er fortsatt sentrale for at velfungerende økoteam skal evne å etterforske de store sakene på en god måte.

I enkelte politidistrikt oppfyller økoteamet langt fra de nevnte kriterier. De mangler forank-

ring hos ledelsen og består av for få personer til både være i stand til å håndtere de større sakene, og til å ha et velfungerende tverrfaglig miljø. Etterforskning og påtalebehandling av saker av en viss størrelse har i slike små økoteam en tendens til periodevis å stoppe opp – som for eksempel ved sykdomsfravær, kurs, vakt- og joutjeneste eller ved oppstart av andre saker – noe som fører til en ineffektiv, ressurskrevende og unødvendig lang etterforskning.

Teamene er både samlokaliserte og skjermet, og har – ikke minst – god forankring hos ledelsen i politidistriktet

Flere økoteam fungerer imidlertid svært bra, og oppfyller de ovennevnte anbefalingene. Teamene er både samlokaliserte og skjermet, og har – ikke minst – god forankring hos ledelsen

i politidistriktet. Disse teamene har slagkraft og robusthet, medarbeidere med høy faglig standard og jobber på en målrettet, strukturert og effektiv måte. Medarbeiderne kan faget og er spesialiserte. De får mengdetrening innen de ulike saks kategorier og har rutiner som gjør at både effekten og kvaliteten på arbeidet ligger på et helt annet nivå enn hva som ville vært tilfelle dersom man kun en sjelden gang arbeider med saker innen et spesialfelt.

Det er da betimelig å stille spørsmål om det er andre saksområder som bør og kan overføres fra andre enheter til slike velfungerende og effektive økoteam, noe Riksadvokaten også gjør i årets mål- og prioriteringsrundskriv, der han skriver:

«Etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har mange fellestrekk og Riksadvokaten tilrår at politimestrene vurderer å legge etterforskning av miljøkriminalitet til økoteamene slik at det blir rom for en viss spesialisering og kompetanseoppbygging. Det er en klar forutsetning at medarbeiderne i politiets økoteam i utgangspunktet skal skjermes mot

Om forfatteren:

Politiinspektør Kristen Ribe er leder for bistandsteamet ved ØKOKRIM. Teamets oppgave er å hjelpe politidistrikt og særorgan, og har ansvaret for å følge opp rettsoppmodinger som kommer til ØKOKRIM fra utlandet

Les mer...

Om miljøkoordinatorrollen på side 14.

andre oppgaver, og at teamene i hvert distrikt samlokaliseres.»

Et mindretall av økoteamene er allerede tillagt etterforskning av miljøkriminalitet, men de fleste teamene arbeider ikke med dette saksfeltet. De fleste økoteamlederne stiller seg positiv til etterforskning av miljøkriminalitet. Momenter som trekkes frem er blant annet:

- Kriminalitetsformen er nært relatert til økonomisk kriminalitet.
- For kompetansen er det en fordel at en samler ressursene slik at en får mengdetrening.
- Spesialisering er nødvendig for å prioritere saksfeltet.
- Sakene får en enhetlig behandling i distriktet.
- En sammenslåing av disse områdene vil føre til en kvalitativt bedre og mer effektiv etterforskning.
- Muligheter for inndragning av utbytte vil i større grad bli vurdert.
- Samarbeidet med eksterne etater vil bedres.
- Revisorkompetanse er nødvendig i mange av sakene.
- Økt bemanning gir mer fleksibilitet ved større aksjoner.

Økoteamlederne er imidlertid helt klare på at en overføring av miljøsakene fra andre enheter absolutt ikke kan gjøres uten at økoteamet samtidig får en reell tilførsel av mannskap og ressurser som står i forhold til dette merarbeidet. I praksis kan dette gjøres ved at ressurser fra andre enheter i politidistriktet overføres til økoteamet, eller at nye ressurser tilføres. Nødvendigheten for skjerming og samlokalisering – i de teamene der dette ikke fungerer i dag – blir også fremhevet som en forutsetning for at en tilførsel av dette saksfeltet skal bli gjennomførbart.

Jeg er også positiv til at økoteamene i dis-

Jeg er også positiv til at økoteamene i distriktene overtar ansvaret for miljøsakene, hvis det legges til rette for dette slik at økonomisakene ikke blir skadelidende

triktene overtar ansvaret for miljøsakene, hvis det legges til rette for dette, slik at økonomisakene ikke blir skadelidende. Økoteamene har gjennomgående stort arbeidspress, der sakene stadig blir større og mer kompliserte. De fleste teamene har store restanser, og kan med dagens ressursituasjon vanskelig påta seg flere arbeidsoppgaver.

I tillegg til de ovennevnte argumentene fra økoteamlederne, er den viktigste betingelsen for at disse sakene kan overføres til økoteamet god forankring hos ledelsen. Ledelsen må sørge for at økoteamet til enhver tid har tilstrekkelig med ressurser til å arbeide med de oppgavene de er tillagt, og de må sørge for at teamet blir organisert på en måte som gjør at de kan jobbe

rasjonelt og effektivt. Ut fra det faktum at økoteamene i enkelte politidistrikter fortsatt ikke er organisert som forutsatt, tror jeg at det ikke er tilstrekkelig at det kommer nye anbefalinger. Det bør komme klare føringer til politidistriktene om at miljøsakene skal til økoteamene og hvordan dette skal gjøres.

På økoteamene er det stor kompetanse, og det utøves mye godt faglig arbeid. En spesialisering også av miljøetterforskningen, der dedikerte etterforskere og jurister som er fortløpende med saksfeltet, og som arbeider sammen med og etter samme rutiner som det som i dag gjøres med økonomisk etterforskning, vil etter min oppfatning klart gagne arbeidet med bekjempelse av miljøkriminalitet.

«Etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet har mange fellestrekk og Riksadvokaten tilrår at politimestrene vurderer å legge etterforskning av miljøkriminalitet til økoteamene slik at det blir rom for en viss spesialisering og kompetanseoppbygging (...)»

NYE LOVER & FORSKRIFTER AV BETYDNING 2013

Terskelen for organisert kriminalitet presisert og senket – viktig for miljøkrimsakene

Lov av 21. juni 2013 nr. 85 om endringer i straffeloven (i kraft straks). (Red. understrekinger)

Straffelovens § 60 a lød tidligere:

Dersom en straffbar handling er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet til det dobbelte, likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.

Med organisert kriminell gruppe menes en organisert gruppe på tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger.

Bestemmelsens ordlyd har ved lovendringen i juni blitt presisert til følgende:

Dersom en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet

til det dobbelte, likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

Presiseringene innebærer en klargjøring og senking av terskelen for hva som utgjør et kriminelt samarbeid (organisering) slik at § 60 a kan komme til anvendelse. Det er ikke lenger et krav til at den straffbare handling utgjør del av en «virksomhet», men tilstrekkelig å slå fast at det utgjør «aktiviteter» og at disse utføres i et nærmere bestemt omfang. Dette betyr blant annet at en ellers lovlig organisert virksomhet, hvor det i tillegg begås en ikke ubetydelig del andre og straffbare aktiviteter, kan omfattes. At samarbeidets profesjonalitet er knyttet til lovlig virksomhet, skal således ikke være til hinder for at bestemmelsen kan komme til anvendelse.

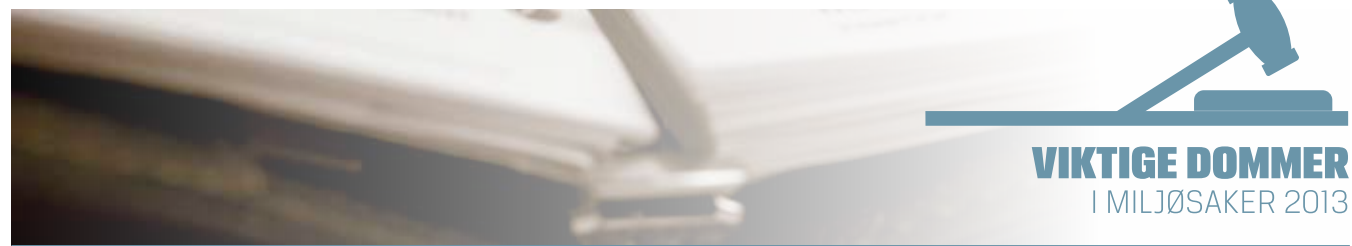
Det er i forarbeidene til lovendringen (Prop. 131 L (2012–2013) kap. 11.5 side 76) understreket

at «alle former for kriminalitet som inngår i et samarbeid av en slik karakter at det omfattes av lovforslagene, faller innenfor, også seksuell lovbrudd, herunder seksuelle overgrep mot barn på nett, og miljøkriminalitet».

Sistnevnte uttalelse må kunne sies å være en ytterligere styrking av miljøkrimarbeidet og vurderingen av alvorligheten av miljøkrimsakene.

Med lempingen av terskelen i straffeloven § 60 a skal det mindre til for å vurdere straffskjerping i miljøkrimsakene, og det vil fremover bli mer aktuelt å vurdere om overtredelser av straffeloven § 152 b annet ledd skjer som del av et kriminelt samarbeid. Straffeloven § 152 b oppstiller en 6 års strafferamme. Omfattes overtredelsen av § 60 a vil strafferammen kunne utvides til 11 år.

Tilsvarende vil være aktuelt ved mistanke om grove overtredelser av naturmangfoldloven, jf. § 75 annet ledd, som oppstiller 3 års strafferamme. Dette er både tilstrekkelig for å oppfylle gradsvilkåret for den straffbare handling i strl. § 60 a samt at kriminelt samarbeid etter § 60 a utvider strafferammen til 6 år.

Tingrett

Rasering av fredede kulturminner – Frogn kommune dømt til en halv million i bot

Follo tingrett sak 12-180697 (foreløpig upublisert i Lovdata)

I forbindelse med utbedring av vei og gravearbeider i Frogn kommune, unnlot kommunen som reguleringsmyndighet å sørge for at det ble foretatt tilstrekkelige undersøkelser av om tiltaket ville kunne skade og ødelegge automatisk fredede kulturminner. Slik skade inntraff, og det var ytterligere fare for omfattende ødeleggelse av andre kulturminner i nærheten. Saken ble

initiert av at kommunen nektet å vedta et forelegg for overtredelsen. Statens vegvesen vedtok i samme sak et forelegg på 4 000 000 kroner.

Saken reiste prinsipielle spørsmål i forhold til undersøkelsesplikten i kulturminneloven § 9 første ledd, jf. tredje ledd, hvor kommunen blant annet anførte at den hadde oppfylt sin plikt gjennom oversendelse av reguleringsplanen

VIKTIGE DOMMER I MILJØSAKER 2013

(AVGJØRELSE FRA HØYESTERETT, SAMT LAGMANNSRETTS- OG TINGRETTSDOMMER AV PRINSIPIELL BETYDNING)

med tiltaket til Fylkeskommunen. Kommunen hevdet forgivevis at den da hadde oversendt tiltaket til «vedkommende myndighet» etter kulturminneloven § 9. Retten slo fast at dette ikke var tilstrekkelig for å oppfylle undersøkelsesplikten etter bestemmelsen. Bestemmelsen i kulturminneloven § 9 anviser ikke bare på en ren oversendelses- og orienteringsplikt. Kommunen pliktet i tillegg å «sørge for at det faktisk ble utført en eller annen form for undersøkelse av kulturminner». Det var ikke tilstrekkelig å bare oversende reguleringsplanen som sådan hvor tiltaket inngikk. Videre slår retten fast at kommunen hadde en plikt til å «sikre at det var kommet et svar eller en form for tilbakemelding fra «vedkommende myndighet», det vil si fylkeskommunen, før de gikk videre med saken.» Retten uttaler at «hvis plikten etter kulturminneloven § 9 skulle være begrenset til en ren «postleggingsplikt», vil dette ikke gi et effektivt vern av kulturminneinteressene.» Dette var særlig viktig hvor det forelå kjente kulturminner, samt at kommunens forståelse av loven ville innebære at undersøkelsesplikten etter § 9 første ledd i realiteten ville bli overført til fylkeskommunen.

Retten la til grunn at kommunen hadde opptrådt uaktsomt, og at det forelå særdeles skjerpene omstendigheter. Kommunen ble idømt foretaksstraff i form av en bot på 500 000 kroner. Dette var en del lavere enn det opprinnelige utstedte forelegget, men likevel en merkbar og streng reaksjon i lys av sakens omstendigheter og at overtredelsen hadde funnet sted relativt langt tilbake i tid.

Dommen er rettskraftig.

Lagmannsrett

Nødvergeretten ved angrep fra rovfugler – naturmangfoldloven

LF-2013-71056 – Frostating

Namdal tingrett behandlet i februar 2013 sak mot en tiltalt som hadde skutt og avlivet en hønehaug som etter bevisførselen ble lagt til grunn var under direkte angrep på en høne, jf. naturmangfoldloven § 17 annet ledd. Det springende punktet i saken var hvorvidt tiltalte hadde andre handlingsalternativer før han skjøt og om avliving var påkrevet. Påtalemyndigheten har fremholdt at det ikke er adgang til å avlive vilt, heller ikke under et direkte angrep på husdyr, dersom angrepet kan avverges eller stoppes på andre aktuelle og hensiktsmessige måter, for eksempel ved å skremme bort rovviltet. Normen for å vurdere andre aktuelle handlingsalternativer enn avliving kan videre hevdes å være strengere når man står overfor mindre rovdyr og rovfugler enn overfor større rovvilt som for eksempel ulv og bjørn.

I tingretten ble tiltalte domfelt, men saken ble anket til Frostating lagmannsrett hvor tiltalte ble frifunnet. Saken reiser prinsipielle problemstillinger og lagmannsrettens avgjørelse er anket til Høyesterett.

Høyesterett

Overtredelse av fiskerilovgivningens bestemmelser om ilandføringsplikt og føring av fangstdagbok

HR-2013-02399-A

Saken gjaldt overtredelse av fiskerilovgivningens bestemmelser om ilandføringsplikt og føring av fangstdagbok. Til grunn for lagmannsrettens domfellelse av kapteinen lå ett tilfelle av dumping av fisk som gikk frem av et videoopptak på ca. to minutter. Videoopptaket viste at de som stod ved bløggebåndet, ikke håndterte all fisken slik de skulle. På grunn av en feilstilt «vender» ved enden av båndet, falt dermed en del fisk på dørken. Derfra ble den skyldt videre gjennom en pumpebrønn og ut av skipet. Fungerende fabrikkssjef hadde stått som sistemann ved båndet, nærmest venderen,

Tre dommere kom til at kapteinen måtte frifinnes for brudd på ilandføringsplikten

før han forlot posten for å foreta videoopptaket. Kapteinen var ikke klar over hva som skjedde.

Spørsmålet i saken var om kapteinen om bord kunne straffes for uaktsom overtredelse av bestemmelsene om ilandføringsplikt for all fanget fisk, og om føring av fangstdagbok, ved at han kunne bebreides for ikke å ha iverksatt tiltak som kunne ha forhindret hendelsen på videoopptaket.

Høyesterett uttalte at det i så måte gjelder en streng aktsomhetsnorm for kapteiner, men delte seg i et flertall og et mindretall ved den konkrete bedømmelsen.

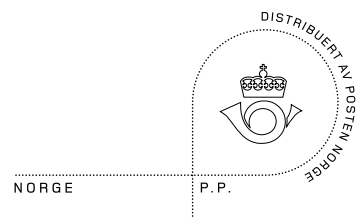
Tre dommere kom til at kapteinen måtte frifinnes for brudd på ilandføringsplikten, og dermed også for overtredelse av reglene om føring av fangstdagbok. De fremholdt at mannskapet ifølge lagmannsrettens dom var fullt klar over totalforbudet mot dumping av fisk, og visste at rederiet hadde nulltoleranse for dette. Videre skyldtes dumpingen at utstyret ikke var riktig innstilt, noe de som stod ved bløggebåndet kunne se og selv gjøre noe med. En kaptein måtte i alminnelighet kunne basere seg på at mannskapet har evne og vilje til å overholde de regler som det vet er grunnleggende for virksomheten.

To dommere mente domfellelsen for brudd på ilandføringsplikten måtte opprettholdes. De fremholdt at de fem som arbeidet ved bløggebåndet, hadde benyttet seg av klare svakhetene ved selve produksjonssystemet. Risikoen for det som skjedde, burde ha vært åpenbar for kapteinen, og den kunne med enkle midler ha vært markert redusert. Domfellelsen for overtredelse av reglene om fangstdagbok måtte etter mindretallets syn oppheves på grunn av mangelfulle domsgrunner.

Returadresse: ØKOKRIM
Pb. 8193 DEP
0034 OSLO

Redaksjonen mottar gjerne innspill og forslag til tema; miljokrim.okokrim@politiet.no.
Vi minner samtidig om at tidligere nummer av Miljøkrim ligger på www.miljokrim.no.

En riktig god jul

ønskes dere alle fra redaksjonen!

Materiellfrist for vårnummeret 2014 – 3. mars 2014